

Művelődés – Népfőiskola – Társadalom

A MAGYAR NÉPFŐISKOLAI TÁRSASÁG KIADVÁNYA – 2024/1



„Jobb polgárt, jobb hazafit, s jobb embert nevelni, ez a népfőiskola célja” (Móricz Zsigmond)



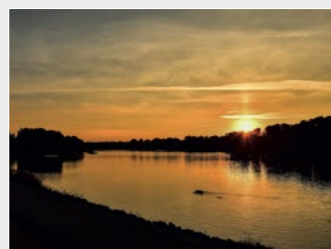
Hasznosítható néphagyomány,
avagy túlélési technikák
a népi kultúrában



**Aktív állampolgár
és demokratikus részvétel**



**A MAGYAR NÉPFŐISKOLAI
TÁRSASÁG
PROGRAMJAI 2023-BAN**



**„ADD MAGAD” – Idén 35 éves a
Budapest-környéki Népfőiskolai
Szövetség**

Előadásomban, írásomban arra ke-
restem a választ, hogy napjainkban,
globalizált világunkban, vajon van-e
létfajosság a tradíciónak...

A Magyar Népfőiskolai Társaság te-
vékenységében a megalakulása óta
középpontban állt a felelős, közös-
ségi polgár segítése, formálása.

Az MNT 2023-ban is fejlesztette az
online kapcsolatokat, illetve prog-
ramjainak online hozzáférhetősé-
gét.

Egyesületünk 1989 áprilisában
alakult meg a Szentendrei-szi-
geten, a Pócsmegyerhez tartozó
Surányban.

Vig Emese

*Az erdélyi magyar
közművelődés
napján egy dologról
nem esett szó
a díjzuhatag
közepette:
a köz művelésének
minőségéről*





Hiányok és világegész 3

Hasznosítható néphagyomány,
avagy túlélési technikák a népi kultúrában 4

Az erdélyi magyar közművelődés napján
egy dologról nem esett szó a díjzuhatag közepette:
a köz művelésének minőségéről 14

Aktív állampolgár
és demokratikus részvétel 22

A MAGYAR NÉPFŐISKOLAI TÁRSASÁG
PROGRAMJAI 2023-BAN 25

Szakmai tevékenységek 2023-ban 28

„A közösség biztonságot nyújthat” 29

ONLINE NÉPFŐISKOLA (ON) 2023 30

„ADD MAGAD” – Idén 35 éves a
Budapest-környéki Népfőiskolai Szövetség 33

Gódor András
A DÁNYI NÉPFŐISKOLA 35 ÉVE 35

Digitális információs útvonal
az uniós támogatásokhoz 37

Megosztás és tanulás a nemzeti
kezdeményezésekből
a készségfejlesztési utakért 38

AZ EAEA KÖZGYŰLÉSE 2024-ben 40

Baka Györgyi:

Hiányok és világegész

József Attila emlékére

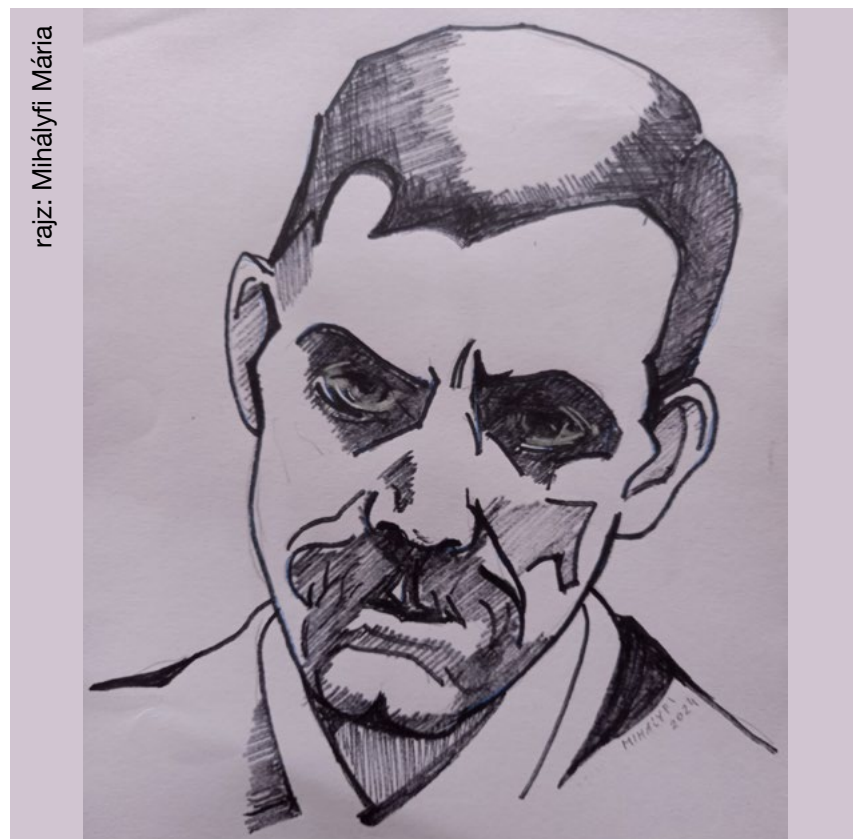
Kísértetted százszor is
a lehetetlent, érzed, kár volt,
a páratelt eget bámulod
tudod, haza már nincs
számodra út. Elvégeztetted.
Kezedben az összetört időt
szorongatod.

Hányszor botlottál bele
utcán alvó sorstársaidba,
s csapott villámként eszméleted
a kor rideg önzésből kövesült
falába, kínban megrepesztve azt.

Csupán a vers maradt számodra
éltető valóság, az álom lehetett
segítőd, ha gyöngéden pilláidra
szállt, s talán a titokzatos jó
sugdosott szívedbe ígéket.

Az árok szélén vézna akácfák,
ágaik remegő ujjak, hová hívnak,
az öcsödi sárba? Mi pattant el
a lelkedben, amikor kopaszra nyírtak,
Attila helyett Pistának szólítottak?

Túl nagyot kívántál, szeretni
akartál és szeretve lenni, forrón,
egészen, hogy az ölelő egység
égő gyönyörében élhess,
de sorsod visszarántott:
ütött gyermekként
összegörnyedve kuporogsz,
bújnál újra vissza az anyai ölebe.
Mama, az erős, a törékeny,
létre fakasztott, dajkált énekelve,



rajz: Mihályfi Mária

mégis elhagyott,
ott bizsereg még bőröd alatt
szelídítő simogatása,
gyötrő, ordító hiánya.

Eltűnt vele az otthon,
ha volt egyáltalán,
megalkottad szavakból,
virágzó lett és tágas is,
szikrázó tisztaságú,
csak árva, árva!

Hallgatod a fűvek között
mocorgó csöndet, érzed,
késő már remélned.
Esteledik, kitárt karokkal,
elcsendesülve lépkednek
szívedbe a fák.

Kínok kiváltságosa,
magunkra hagyta
minket végül,
mérhetetlen szomjunk
a világegészre
nem enyhülhet nélkülöd.

Április 11. – a költészet napját Baka Györgyi költővel köszöntöttük az online népfőiskolán.

” Jó alkalom ez a szép nap megmártózni a lélekre is ható költészet erejében, a tíz kötetes költőnő belülről fakadó képi világa elgondolkodtató, megnyugtató, a saját élményt megformáló soraiban sokszor felfedezzük az általunk megélt, átélt helyzeteket, s így azonosulni tudunk a leírt sorokkal.

Szavai – mint az ikonok – láthatóvá teszik a láthatatlant (László Bandy)

Dr. Lanczendorfer Zsuzsanna

Hasznosítható néphagyomány, avagy túlélési technikák a népi kultúrában

(elhangzott az MNT online népfőiskolájának 2023. február 9-i programján)



Online Népfőiskola

TÚLÉLÉSI STRATÉGIÁK A NÉPI KULTÚRÁBAN

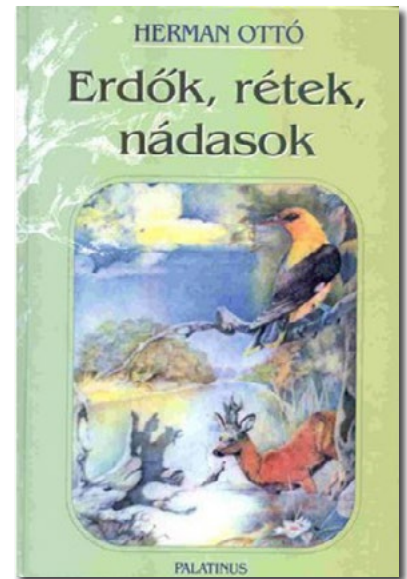
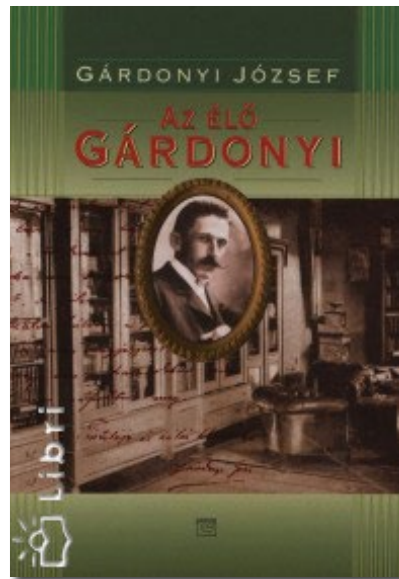
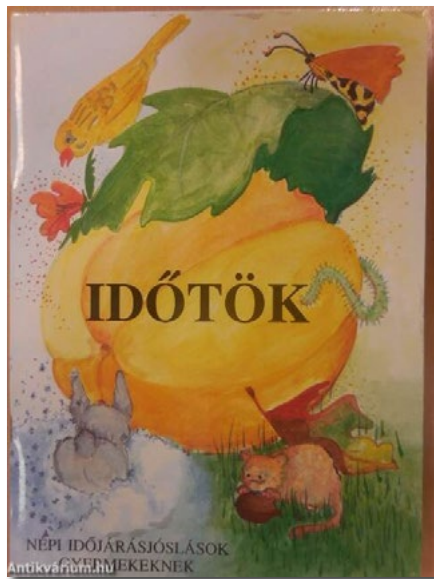
Dr. Lanczendorfer Zsuzsanna

néprajzkutató segítségével betekintést nyerhetünk a magyar paraszti kultúra fizikai és lelki túlélési lehetőségeibe, a régi közösségek védő szerepébe. Megvizsgáljuk a népköltészet azon alkotásait, amelyek átsegíthetnek krízis helyzeteken és lelki traumákon, illetve, hogy mit jelenthet a reményvesztettségben a zene és a mese.

2023. február 9.
18 óra

Előadásomban, írásomban arra kerestem a választ, hogy napjainkban, globalizált világunkban, vajon van-e létjogosultsága a tradíciónak, a hagyományos népi kultúrának? A modern világ tud-e valamit hasznosítani a régmúlt ismereteiből, mely elemei tekinthetők időt állónak, korszerűnek?

Először is a fogalmat tisztázzuk! „A hagyomány: a közösségi magatartásformák és objektívációk nem örökletes programja, a kultúra invariáns-rendszere, a kultúra grammatikája.”¹ – írja a Magyar Néprajzi Lexikon szómagyarázata. A hagyomány minden társadalomban jelen van, ez a társadalmak és a kultúrák folyamatosságának egyik biztosítója, a népi kultúra fenntartója, a néprajztudomány egyik alapfogalma, a kulturális javak továbbélésének és átadásának módja. A latin tradíció (amelyből a különböző nyelvek ezt a fogalmat átvették) önmagában a szabályozott továbbadást jelenti. A XIX. században néprajzi kategóriaként terjedt el és a folklór egészét szokás így emlegetni. A népi kultúra azonban



lényegesen megváltozott, hiszen „az utóbbi nyolc évtizedben olyan lényegi változások történtek a hagyományos paraszti gazdálkodásban, életmódban és társadalomban, amelyek szükségszerűen megváltoztatták a falu szellemi életét, s mély nyomot hagytak folklórában is.”² Új műfajok (igaz történet, önéletrajz), új kutatási területek (városi folklór) jöttek létre. A néprajz korábban nem volt iskolai tantárgy, nem épült be tantárgyak anyagába, a falusi ember élő közege volt. A hagyományt nem az oktatásban ismerték meg, hanem beleszülettek, belenevelődtek abba. Örökítése tehát spontán módon történt. Ez a tény nem azt jelenti, hogy ezért a népi tradíciót el kell felejtetni, ellenkezőleg: a felgyűjtött és még élő népi kincseket kultúránk gazdagítására kell felhasználni. Ma a hagyományok átadásában egyre nagyobb szerepet kapnak az iskolák, a szociális- és kulturális intézmények. A népi kultúra különböző területei beépültek az iskolai tantárgyakba, hiszen ezek mindegyike kínál lehetőséget néprajzi ismeretek megismerésére. Például: anyanyelvi ismeretekben- népköltészet, (népmese, népballada) ének-zene- népdal, földrajz - településszerkezet, vizuális nevelés- népi tárgy lefestése, népi díszítőformák, tornaóra - népi játék. Nemcsak kínál, hanem meg is követeli azt, hiszen például a népdalszövegek megértésének ez a feltétele. Ugyanis, ha ismernénk a dalok kulturális hátterét, akkor nem fordulhatna elő olyan baklövés, hogy a tankönyv illusztrátorok madárnak ábrázolják az iglicét (tüskés növény, gelicetövis, gyökere gyógyhatású). Ha ismerjük az állattenyésztés régi formáit, rögtön megértjük, hogy miért legeljenek „szélről” a marhák rábaközi népdalunkban (lábonhaj-tás szokása, hajtási útvonal, itatóhelyek.) Népdalaink a hitvilágról is őriznek emlékeket. Róheim Géza kutatónk erre, már a század elején felhívta a figyelmet. Gondoljunk csak a „Gólya, gólya gilice” kezdetű dalra. A dal az ősi gyógyítás zenei eszközeit sorolja fel: „síp-pal, dobbal, nádi hegedűvel”. A ráolvasás emlékét őrzi a „szita, szita péntek, szerelem csütörtök dob szerda” dal szövegrészlet. Aki ismeri a lakodalmi szokásokat az, azt is felfedezi, hogy a lakodalom napjait megőrizte a népdal. Ugyanis régen a lakodalom első napja a szerda volt. Varázslást végez az a gyermek, aki naphívogatót, esőcsalogató éneket énekel. Étéláldozat emlékét őrzi néhány erdélyi változat: „megvajazom, azt is neked adom”. Hitvilágunk Istenasszonyát, Boldogasszonyt, a nagypénteki rituális mosakodás emlékét, sőt férjvisszakeresést is fellelhetjük dalainkban „Fehér lililomszál...”. (A néphit szerint nagypéntek hajnalán fürdésből hazafelé menet, aki az arra járó férfi kötényébe megtörülkőzik, az elősegíti azt, hogy ugyanolyan nevű lesz majd férje, mint aki a kötényt hordja.) Férjvisszakeresést őrzi a katicaröppentő énekünk, a regölés maradványát rejt egy kisalföldi fülhű-

2 KÜLLÖS 1988. 251.

zogató játék: „Rege, rege, rejszom...”. A „Bújj, bújj zöld ág...” játék, a virágvasárnapi villőzés, vagy zöldág-járást idézi fel. Átmeneti rítust emleget a „Méz., méz...” kezdetű népdal, mivel a méz lakodalmi étel és a befogadás kelléke is volt. Szigetközi gyertyástánc emléke él tovább az „Ég a gyertya ég...” népdalban, s ha valaki ismeri a szokást, érti azt is, hogy miért „el ne aludjék.” A „Mély kútba tekinték...” játék szövege a lakodalmakon eljátszott vőlegény tréfás vállalását rejt. Népdalainkat sem szerethetjük, becsülhetjük meg igazán, ha nem értjük szövegüket. Tehát ma is ismernünk kell népünk korábbi életét, szimbólum rendszerét, jelképeit: a szeretettet gyakran szólítják meg virágnévvel. A virág általános szerelmi szimbólum, a rózsza az égő szerelem és a lány jelképe. Legényt jelez az ibolya, a viola, gondoljunk csak a „Cifra palota” kezdetű gyermekdalunkra. Férfiasság szimbóluma a rozmaring, de a szüzesség paraszti szimbóluma is a liliummal egyetemben. Egyetlen egy fafaragást sem tudunk értelmezni, ha nem tudjuk például azt, hogy mit jelent, ha az ábrázoláson egy lány rozmaringot tart a kezében, vagy kalap van a fején. Persze az sem mindegy milyen színű a virág. Például a piros az élet, a szeretet, a szépség színe, a sárga a betegség, bűnös szerelem jelképe. A bensőséges viszonyt (anya-gyermek vagy szerelmesek) a népköltészet mindig természetből vett (naturális) eszközökkel ábrázolja. Az anya rózsafa, melyen „termett” a gyermek „Édesanyám rózsafája...”, „Nem anyától lettél rózsafán termettél...” Az elválás szimbóluma a fáról lehulló levél, a szomorúság hordozója a vizet, folyót említő dal.³ A virágtépés és szakítás mögött mindig a testi szerelem és a szüzesség elvesztése áll. „Két szál pünkösdi rózsza...”, „Szántottam gyöppöt, vetettem gyöppöt, Hajtottam ágát, szedtem virágát...” „Elment a két lány virágot szedni...”. A ló, az ökör az erősebb nemet jelzi, a lúd a lány jelképe. Szép példákat találunk erre a népköltészetben (gúnaras lány ballada, szentiváni ének). A hal a női genitália szimbóluma: „Hej a szanyi híd alatt...”, „Hej, halászok, halászok...”. A galamb, a madár, az üzenetet, a szabadságot, a páros szerelmet tükrözi. A kakas erotikus mivoltára pedig számtalan népdalt találunk. Ma már kevesen értik a gyümölcsök (alma, meggy, dió, szilva), a növények (kender, búza, árpa) jelképrendszerét. Így kevésbé értik a megesett leány típusú balladában mit jelent „diósba járni” (férfival háltni).

Átmeneti rítusainkban is megmaradtak a régi gesztusok, jelképek. Nem tudjuk, hogy miért kell tányért törni a lakodalomban, miért piros a mennyasszony ruhája, vagy temetésen miért dobunk földrögöt a sírgödörbe? Temetőinket járva nem tudjuk leolvasni, mint régi öregeink az üzenetet: mit jelent a sírköveken, fejfákon a szomorúfűz, forgórózsa, tulipán favészetek, növénydíszek. (Például a tulipán és a lilium gyermek és lány halottat jelzi, a nők kopjafáján gyakori a csillag, a nap és a hold motívum.)

A dalszövegek felelevenítik a régi életet, de segítették a szocializálódást is. A gyermek tornáztató bemutatja például a mezőgazdasági munkákat, miközben feledteti a baba fájaldalmát: „Szántunk, vessünk...”, „Zsipp, zsupp kender zsupp...”, vagy a gyümölcszedés menetét: „Hüvelykujjam almafa...”. A tanuló rögtön jobban szereti a népdalt, ha érti a kece (finom szövésű háló) vagy a járom szó jelentését. Népzene oktatásunk érzékeny pontja, hogy a népdal leckévé vált, ezért kevésbé fogja meg a hallgatóságot, hát még ha hozzátesszük azt is, hogy értelmetlennek tűnik számukra a szövege. A tananyaghoz, ha élmény társul, akkor az jobban megmarad az emlékezetünkben. Barsi Ernő szerint: „napjainkban már a falusi iskolás gyerekeink szókinszéből is zömmel hiányoznak ezek a szavak, s nemcsak szókészletük lett szegényebb vele, hanem Arany János versei is szinte érthetetlen nyelven szólnak számukra.”

Az irodalom sem nélkülözi a néphagyományt. Arany költeményei telis tele vannak népi kifejezésekkel, szavakkal: eresz, pitvar, asztalszék, ugar, elnyomtat, kútgém, markot hajtani. De Adyt se lehet érteni, ha a népi színszimbolikából nem ismerjük, azt, hogy a barna

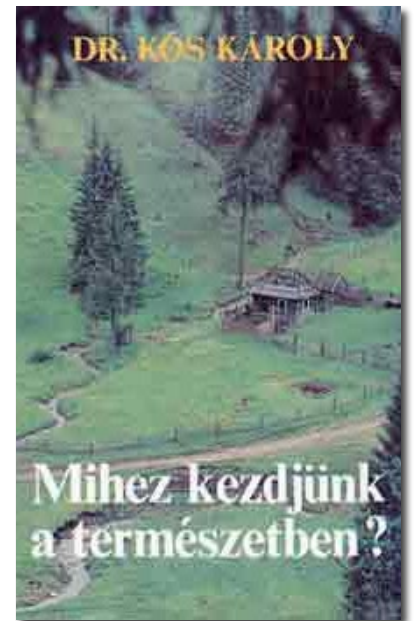
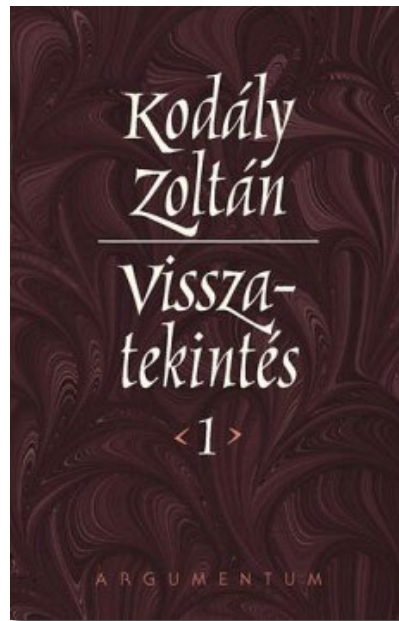
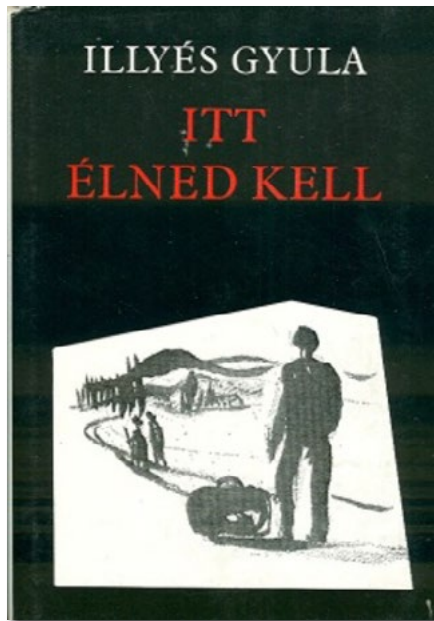
valaha sötétet jelentett: „*Osztik lelke barna gyásza.*” (Ádám, hol vagy? című vers).

A népi kultúra visszavezethet a természettel való harmóniához is. Hiszen az ember a természet gyermeke, erre vall egész testi, lelki alkata és egész bonyolult, differenciált anyagi, társadalmi és szellemi kultúrája. Lényegi egységének kulcsa is a természettel való kapcsolatban keresendő. Míg korábban az ember beleszületett a tájba, a környezetével együtt „lélegzett”, addig a jelen nemzedéke bele sem születhet, vagy közelről nem ismeri a természetes környezetét. Számára csak biológiai tananyagot, állatkerti érdekes kirakati tárgyat jelent. Korábban az ember felhasználta a természet adta lehetőségeket (nyersanyag, élelem, természeti elemek). A természetben élő emberek szimbiózisban éltek környezetükkel. Ha gyermek született rögtön ültettek egy fát, hogy az utódnak biztosítsák az életet adó oxigént és a faanyagot. Sőt abban a hiedelemben éltek, hogy a két élőlény sorsa közös és elválaszthatatlan. A földdel dolgozók, a pásztoemberek ismerték a növényvilágot, az állatokat, sőt csillagászati ismeretekkel is rendelkeztek. Régióinkból véve példát, kémiai tudásuk birtokában elő tudták „csalogatni” a Dunából nyert aranyat. Mivel ismerték, meg is szerették, belenevelődtek környezetük védelmébe, szeretetébe.

A falusi gyermek élete nagy részét a szabadban töltötte. A szülők vitték magukkal a mezőre, a munkába. Érthető, hogy játékszereit is innen vette. A gyermek játszott, miközben fejlődött a kez ügyessége, képzelőereje, ismerkedett a természetes anyagok tulajdonságaival. A másik fontos tényező pedig az, hogy a távirányítású autó, a magától mindent „csináló” baba nem fejleszti igazán a gyermek értelmi és érzelmi képességeit, nem is beszélve arról, hogy ezt házilag nem lehet újra készíteni, javítani. Az is tény, hogy a szobában és magukkal hordozható felszaporodó szórakozási lehetőségek (tv, videó, elektromos játékok, Internet) háttérbe szorítják a szabadban játszható játékokat, a gyerekek többségének a mozgása csak tornaóra korlátozódik. Fontos megemlíteni azt is, hogy a hagyományos technológiák nem kívántak környezetvédelmet, hulladéktárolási programokat. Manapság rájövünk, hogy mennyire bölcssek voltak őseink, s amíg lehet még vissza kell hozni ezeket a tapasztalatokat. Gondolok én a természetes csomagoló anyagok, az újra hasznosítható például üveg és papír alkalmazására. Az EU előírások is ezeket a régi hagyományos felhasználási módokat támogatják, nem is beszélve a nemzetközi környezetvédő szervezetek célkitűzéseiről. Tarján Gábor is írja a Fölnevelő hagyomány című könyvében, hogy a népi kultúra sokszínűsége, univerzális jellege, életszerűsége és értékhordozó szerepe kitűnően alkalmas jelen kultúránk és környezetünk összhangjának javítására.

Másik mai jelenség, amely még a globalizált világunkban is megmaradt, a zene, illetve a ma már elfogadott zeneterápia. A téma hallatán rögtön eszünkbe jut egy név, és egy módszer, amely világhírnevet hozott hazánknak. Kodály népzenére építve hozta létre zenepedagógiáját. „Aki nem tud énekelni: bizony nagyon szegény ember, még ha tele van is forintokkal a ládája. Kodály és Bartók feltarisznyált bennünket énekkel ezer esztendőre. Otthon, amidőn valamelyikünk hosszú és magányos útra indult, öregeink azt kérdezték: Jól felöltöztél -e? Botod van -e? Hát éneket viszel -e magaddal? Vagyis védelmet a sötétség, az úti veszedelmek ellen. Azt mondanám én is: ne hagyjátok cserben az Éneket!”⁴ Sütő András tudja, hogy az éneklés szeretetét elsősorban otthonról hozzuk. A falusi társadalom életét korábban áthatotta a zene. A dal hű kísérője volt a munkának, az ünnepnek. Az áldott állapotban (nem terhes) lévő asszony gyakran énekelt gyermekének örömről vagy bánatáról. Kodály nem véletlen javasolta, hogy a gyermek zenei nevelését már az anyaméhben kell elkezdni. A falusi ember életének meghatározó közege volt a zene, jeles napjai elképzelhetetlen volt énekszó nélkül. A „népi társadalom nem lehet el zene nélkül. Egész életét átszövi a zene, akár énekes szokások formájában, akár állandó spontán dalolással, énekléssel... ez azt bizonyítja, hogy az egészséges embernek rendkívül sok zenére

4 SÜTŐ 1982. 37.



van szüksége az életben, hogy kiélje érzelmeit, hogy érzelmi és értelmi élete egyensúlyban maradjon.”⁵ Nem véletlen, hogy ma a beteg gyermekeket, embereket zenével, madárfüttytel, tengermorajlással, zeneterápiával kezelik. Rájöttek tudósaink, kutatóink, hogy ami a falusi társadalomban természetesen működött, s mára már lassan kihalt, az hiányzik a fizikai és lelki egészség szempontjából is. „A zene gyógyítás. Ha tanítom, akkor is. Ha előadom, akkor is. Ha leírom, akkor is. Elindít valami felé, ami a jobbik énem, a legjobbjik.”⁶ – írja Kokas Klára. Manapság sajnos egyre kevesebb anyát hallani énekszóval gyermeke ágya mellett. Sokszor hallani tőlük, hogy én nem tudok, ezért nem énekelek gyermekemnek, inkább bekapcsolom neki a magnót, vagy jobbik esetben mesélek. Sőt még elretentő példát is láttam, amikor a pár hónapos gyermek fejére szülője walkman-t tett. Aki ezt teszi, az nem tudja, hogy nem a dal előadásának minősége számít, hanem az, hogy az édesanyja énekel a kicsinek. A gyermeknek az érzelmi töltés, az anya hozzá szóló hangja a fontos. A zene vigasztal, az ének gyógyít, a hallgatót és előadót egyaránt. S ma már oly divatos, érzékenyítés egyik régi módszere is.

A zene, a dal erősítheti ma is az erkölcsi normákat, értékeket is (szülői tiszteletet, hazaszeretet), fenntarthat családot, csoportot, közösséget, népet. Hiszen „amíg egy nép énekel, addig messzire hallatszik, hogy létezik.” – vallja Sütő András. Kodály Zoltán szerint is „addig van ország, amíg nép van, addig van nép, míg dala van.”⁷ „Én azt mondom – Illyés Gyula szavaival – az ember kétszerte hamarabb rendbe teszi a lelkével együtt gondolatait, még a nem tökéletes énekkel is. Mert elsősorban ne másnak énekeljünk, hanem magunknak: célunk ne az legyen, hogy szépen, hanem hogy szépet énekeljünk. Az én érzésem az, hogy éneklés közben az ember szépapjával beszélget, a legkitűnőbb tanácsokat kapja, s rögtön felel is rájuk. A paraszti ének tehát a legemelkedettebb vita. Ettől pedig senkit sem lehet elűzni csak azért, mert a hangja repedt fazék, vagy füle bot.”⁸ Több népköltészeti műfajban megjelenik az anyaság, mint eszmei kategória, minta. Azt hiszem – Magyarországon demográfiai adatainak és jövőképeinek ismeretében – ennek aktualitását senki sem kérdőjelezi meg. Népdalaink és szokásaink telis-tele vannak az anyaság tiszteletével, jel-

5 ANDRÁSFALVY 1973. 9.

6 KOKAS 1997. 7.

7 KODÁLY 1989.

8 ILLYÉS 1976. 813-814.

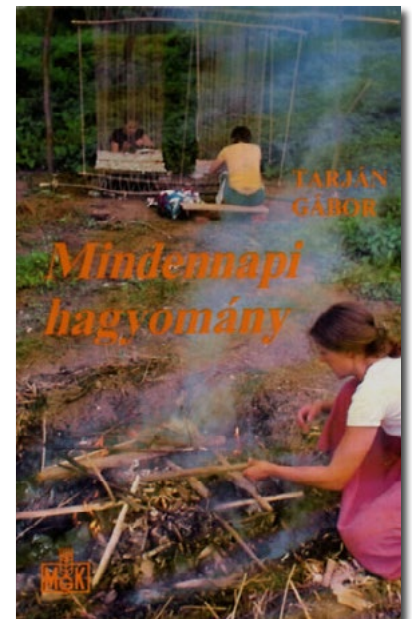
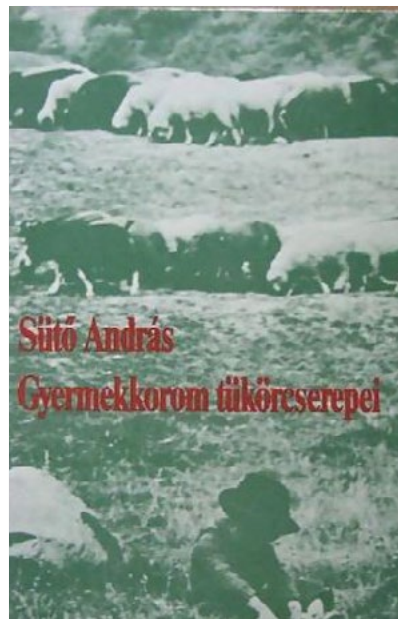
képével. A népdalainkban a bölcső egyet jelent az anyával, s az anyán keresztül az anyai és szülőfölddel. Az sem véletlen, hogy a legszentebb állapotot a nép áldott állapotnak nevezi, hiszen a gyermeket Isten áldásának tekintették. A moldvai csángók a várandósról azt mondják: „jövője van”. Az anyát legtöbbször gyümölcs- vagy rózsafához hasonlítják, amelyen „terem”, növekszik a gyermek. *„Édesanyám rózsafája, engem nyitott utoljára/ Bár sohase nyitott volna nyitott volna/, Maradtam volna bimbóba, csuhajla.”* A legszebb emlék szüleink dala, a legszebb élmény édesanyánk nótája.⁹ A gyermekben továbbélnék, továbbépülnek gondolataink, érzéseink. S ezekhez az érzésekhez hozzásegít, ezeket gazdagítja a zene, a dal. Az anya, aki a gyermekére vigyázott, énekelt, hogy elringassa, elterelje a figyelmet a bajáról. Nem véletlen, hogy a bölcsődal, altatódal a női nemhez, az anyához kötődő műfaj. Minden nép ismeri ezt a nyugtató éneket, minden anya énekelt gyermekének ilyen. Az anya azonban nemcsak altatott, csitított, de nevelt is énekkel. A dajkarímek széles skáláját vonultatta föl, gyermeke növekedésével párhuzamosan. Énekes mondókaival tanította állni, járni gyermekét, ének kísérte a hintáztatót, a höcögtetőt, a csipkedő játékot, de még a gyógyító mondókát is. S ha már nem is tudunk ilyen dalokat, de törekedjünk arra, hogy megtanuljunk párat a szellemi hagyományból, hogy gyermekeink is fel legyenek tarisznyázva az anyai ének melegével. Hiszen, „ki a zenével indult az életbe, az életének olyan kincsét kapja ezzel, amely átsegít sok bajon.” – írta Kodály Zoltán. Hát tegyünk róla, hogy megkaphassuk, megkaphassák gyermekeink ezt a segítséget. Népköltészetünk nagy hatást gyakorolhat hazaszeretetünk, identitásunk megőrzésére. Vegyünk csak szemügyre egy népdalt! *„Magyarország az én hazám/ Itt nevelt föl apám s anyám. /Itt ringattak a bölcsőbe, /E szép honnak szent ölébe.”* Ez az alkotás népi líránk egyik legszebb hitvallása a szülőföld szeretetéről.

A népi műfajoknak pszichológiai hatása van. Népmeséink pozitív kicsengése megnyugtató, reményt adott. Bízattatást, hogy jó tett helyében jót várj, bízattatást, hogy az igaz elnyeri méltó jutalmát. Fejlesztette a szókincset, a kifejezőképességet. A magyar ember szeretett énekelni: énekelt bánatában, örömeiben. A dalban keseregte ki fájdalmát, a dalban mulattatta ki magát. Az éneklés, népdalaink szép képi világa megnyugtató a lelket, keservesek éneklése bánat idején, felér egy pszichiátriai kezeléssel. A dal mentsvár volt az elnyomókkal szemben is. Nem véletlen, hogy a népdalon belül számos alműfaj létezik: rabének, bujdosóének, börtöndal. A dalon keresztül egy népet is meg lehet szeretni. Cutden angol konzult egy magyar dal ösztönzi arra, hogy megismerje ezt a népet s annak nyelvét. „A háború alatt a francia fronton szolgáltam... egyszer magyar katonák voltak az ellenfeleim. Ezek a magyar katonák esti pihenéskor a lövészárkokban vidáman énekeltek. A sohasem hallott, különleges melódiák leptek-e meg, vagy hogy a pokol országútján megzendülő vidámság hatott-e rám, nem tudom, elég annyi... elhatároztam: megismerem ezt a népet s önzetlen szolgálatára szegődök a magyar nemzetnek.”¹⁰ Vagy egy másik példa: Illyés Gyula írja az Itt élned kell című írásában: „Óriási az ének vigasza és ereje. Óriási a nevelő és tanító hatása is. Testvérbátyám mondta, hogy a nagy háború menetelése alatt százszor kidőlt volna a sorból, ha a század nem énekel: olyan volt neki a dal, mint mikor a fáradt vándorló megfoghatja a kocsilőcsőt, az vitte, szinte a lábát is az emelgette. Mi külön is hálások lehetünk az éneknek: az tartotta fenn és hozta át évszázadok botlatóin a parasztlakó műveltségét. Ahogy a polgárosultság világszemlélete vastag könyvekben van írva, a miénk ezekben a lebegő dallamokban van öntve, nemcsak tömörebben és világosabban, hanem szebben is. Ha nincs más mód, a korgó gyomor felett is úr lehet egy ideig az ének, a káromkodásnál mindenestre tartósabban.”¹¹ A népdal végig kísérte tehát az egész

9 SZÓCS 2023. 17; 18.

10 GÁRDONYI 1934. 23.

11 ILLYÉS 1976. 813-814.



életet. A gyermeket édesanyja dala ringatta álomba, a halottat szerettei éneke kísérte az anyaföldre. A társas élet a mindennapi munka elengedhetetlen része volt (mulatónóták, táncdal, fonódal), a szerelmes szíve választottjának is így vallotta meg szerelmét (szerelmi dal). De még az agitatív forma is megtalálható népi világunkban (kortes dal).

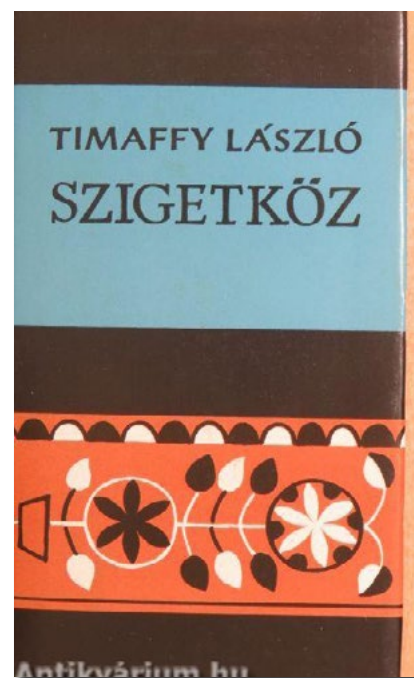
Ha népköltészeti alkotásainkat vesszük szemügyre, láthatjuk azok pozitív hatását, vagyis azt, hogy a gyermekköltészet fejleszti gyermekeink értelmi és érzelmi képességeit. Gondolok itt elsősorban az édesanyjától hallott altatóra, az állatmondókák, hangutánzók gazdag tárházára. A gyerekek ismerték az összes házi- és vadállat hangját, kedvenc szórakozásuk volt utánozni azokat. Tudták, hogy a cinke (cinege, frissmetsző) mit énekel, ha hidegre vagy melegre fordul az idő. Ismert, hogy a különböző korú állatoknak más a hangszíne. Mást mond a süldő, az öreg disznó és mást a kismalac. Másként gágog a tojó, másként a gácsér. Mást ugat a kiskutya, mást a nagy. A hang alapján megismerték az erdőben az állatokat: miként énekel a galamb (gerle, gilice), a bűgőgerle: „*Bruk, bruk, bruk!*” vagy a vadgalamb: „*Vidíki, vidíki!*”, és a házigalamb: „*Kru-krú, krú-krú!*”. Tudták, hogy a sárgarigó mást énekel: „*Fütyül a rigó, huncut a biró!*”, mint a feketerigó: „*Pitty, pitty, pitty.*” A mai gyermekek lassan jobban ismerik az egzotikus állatokat, mint háziállatainkat. A csirkét, a libát többnyire csak feldarabolva, félkész termékként ismerik. Amerikai ismerősünk legnagyobb élménye az volt, amikor megismerhette az egyik falusi portán azokat a növényeket, állatokat, amelyek nap, mint nap - ételként - az asztalára kerülnek. Nem véletlen, hogy állatkertjeinkben egyre több háziállat is előfordul. Gyakran a gyerekek összekeverik, nem tudják azt sem, hogy hogyan kell hívni, üzni az állatokat. Például a kismalacot úgy hívogatják: „*Koci, koci!*”, a libának azt kell mondani: „*Lilili.*”, s úgy tudjuk elűzni, ha a „*Góc, góc*” -t hajtogatjuk. A mai iskolás lassan nem lát háziállatokat sem, nem tudja milyen hangokat adnak, nem tudja, hogy a tej eredendően nem ipari termék.

Nyelvünk szépségével, ízével is baj van. Manapság egyre kevesebben használják a beszédet ízéssé, változatossá tevő szólásainkat, közmondásainkat. Arról nem is beszélve, hogy nem is értik, ezért keverik, rosszul helyettesítik őket. Mennyivel szebben írták le az emberi temperamentumot is: „*Hangyák vannak a fenekibe*”, „*Hörcsögös ember*”, „*Körmöletlen macskának, nehéz fáramászni*”, „*Morog, mint a bóháskutya*”, „*Olyan háromnyüstös!*” (Nem normális. Páros nyüsstel szövünk.) Kevesen értik azt is, hogy „*Csihánra (csalánra) pisilt*”, vagy „*Szent Márton nyavalyájába esett*” (részeg). Vagy „*Olyan, mint a rideg marha*” (magányos, komor), „*Pünkösdi királyság*” (rövid). „*Kutyaharapást szőrivel*” (analógiás mágia). „*Felszedi a sátorfáját*” (szállásváltás). „*Suba subához, guba gubához*”.

„Kitették a szűrét.” „Kosarat kapott”. „Sok van a rovásán.” „Dögrováson van.” (pásztorok rováspálcája). „Egy gyékényen árulnak.” „Hálni jár belé a lélek.” (kettős lélek képzet, test-szabad lélek). „Két dudás nem fér meg egy csárdában.” „Ki lóg a lólába.” (ördögszerető, lidércszerető).

Manapság az egészségmegőrzésben is sok népi tapasztalatot használnak fel. Néhány éve még a szoptatás élményét háttérbe szorította a tápszerek hatalma. Az utóbbi időben egyre többen jönnek rá káros hatására, egyre több felvilágosító előadást hallani a régi jól bevált táplálási szokásokról.

Megfigyelhető tendencia az is, hogy a korunkban felgyorsult technikai fejlődéssel, a modern vívmányok alkalmazásával párhuzamosan, fokozódik az érdeklődés a hagyományos életmód és a művészetek iránt. Ez a tendencia nemcsak a hivatásos művészek, a tudomány képviselői vagy a mesterek, a specialisták (Népművészet Mestere, Népi Iparművész) körében jelentkezik, hanem a társadalom szélesebb rétegeinél is kimutatható. Gondoljunk csak az egyszerű, az archaikus technikákat alkalmazó játszóházi, kézművességet bemutató foglalkozásokra, pedagógiai programokra, a kézműves műhelyek, szakkörök létszámának növekedésére. Annak ellenére, hogy a legtöbb népművészeti ág, kézművesség felett „eljárt az idő”, például ma nincs igény gubacsapóra, nemez sátorra, mégis érdeklődnek iránta. Felötlik bennünk a kérdés: mi lehet erre a magyarázat? Talán az, hogy az archaikus népi technikák mind alapanyagukban, mind technikájukban természetközeliak. Egyszerűségük-nél fogva többek számára elérhető, és megérthető. Egy egyszerű tárgy elkészítése, pedig a megvalósítás, az alkotás örömét hozhatja. Egy másik jelenséget is fontos megemlíteni. A modernizációval járó kiszolgáltatottságtól való félelmét enyhíti a kézműves technikák tudása, ismerete. Gondoljunk csak az áramszünetek nyomasztó tehetetlenségére. Az az ember, aki tud gyertyát mártani, önteni, vagy ismeri a tűrókészítésének technikáját életrevalóbbnak érzi, és tudhatja magát. Aki tudja - bár időigényes -, hogy gyufa nélkül is lehet tüzet gyújtani, tűzcsiholással, egyszerű eszközzel, (tűzfúró, tapló, kovakő) vagy ismeri a lápi kútból való víznyerést, a gaznak nézett, vadnövények táplálék lehetőségét (tyúkhúr, csalán) az nem érzi magát „vészhelyzetben”. A tévéműsorok egy része jól megél a kiszolgáltatott emberek helyzetének közvetítéséből, gondolok itt a túlélő (survival) műsorokra, de figyelmeztet is egyben. Sajnos ennek napjainkban egyre több beteljesedett racionális jelensége is megjelenik: árvizek, hurrikánok, földrengések. A népi tapasztalatok bizony egy sor túlélési stratégiához járulhatnak hozzá: egészen a nyírfa kérgéből csapolható tápláló viricsig, a mezők, erdők már feledésbe merült ehető alapanyagaikig (sulyom) a tűzcsiholási, szappan-, lúg főzési technikáig, állatok bonyolult eszköz nélküli elejtéséig. Az sem árt, ha csillagászati ismeretekkel rendelkezünk: például meg tudjuk állapítani a pontos időt, jósolni tudunk az időjárásra. Régen a fa árnyékának változásából meg tudták állapítani, hogy mennyi idő telt el. A csillagok állásából is tudtak következtetni a pontos időre. Ipolyi Arnold 1854-ben 258 csillagnevet ismertet, ebből kitűnik az, hogy milyen sok csillagképet, csillagot ismert a falusi ember. A „falusi embernek, a Nap az órája. Háttal álltak a Napnak, s ha ráléptek a fejükre, akkor dél van.”¹² Az időjárásjóslások ismerete egy sor kellemetlenségtől óvja meg az embert: ha a csillagok sűrűn vannak eső lesz, vagy ha fényesen ragyognak, hideg lesz. A növények és állatok állapotából is jósoltak az időjárásra, például megfigyelték az ökörfarkkóró virágzását, málna másodvirágzását. Az állatok viselkedésének megváltozásából szintén következtettek az időjárásra. Így például, „ha sokat csörög a szarka ősszel, hamarosan leesik a hó.” „amikor a tyúk a porban fürdik, jó időt jelez.” „ha



¹² NAGY 1988. 229.

a fecskék alacsonyan szállnak eső lesz.”, „*ha sokat fűtyörész a rigó, eső várható*”, „*ha a varjak borítót kötnek, hó lesz*”. Oláh Andor is említi könyvében „*idő a gazda mindenütt*”, tehát az ember nem a természet ura, hanem annak része. Ezt napjainkban nagyon érezzük – gondoljunk csak a felismerhetetlen évszakainkra, vagy a globális felmelegedés negatív hatásaira. Tehát a régi hagyományos élet és technika egy sor „*túlélési stratégiát*” is adhat. Emellett meg kell említeni azt is, hogy aki több mindenhez ért, több lábon áll az életben is. Az se utolsó szempont, hogy a szellemileg túlterhelt fiatalságnak a manuális képesség és gyakorlat kikapcsolhatja, aktívan pihentetheti a memóriáját. S szerencsére egyre többen értékelik a saját készítésű, de igényes ajándékokat. A népi tudása, technika előnye, az is, hogy az élet egészére kiterjed (építészet, táplálkozás, használati tárgy, rituális tárgy, munkaeszköz), ezért ismerőjének nagy általános tájékozottságot is biztosít. A hagyományos technikák másik előnye, hogy az egyszerű tárgy újra elkészíthető, összerakható, így, ha tönkremegy, nem okoz traumát. Például a rongybaba, otthon újra alkotható, a kóróhegedű könnyen elkészíthető újra. Az ember maga képes megszólaltatni és elkészíteni az adott tárgyat, így az alkotás és kreativitás élményét is átéli.

A néprajzi anyag háztartási ismeretek elsajátítását is lehetővé teszi. Ugyanis a mézeskalácssütés, vagy a böjti ételek elkészítése során főzési technikákat, háztartásban hasznosítható tudást, élelmiszer nyersanyagokat, tárolási, tartósítási módokat ismerhetünk meg. De népi tudás nélkül nem ennénk tejterméket, nem innánk bort, pálinkát (erjesztés, desztillálás). Egyre több ismerősöm állítja elő ismét házilag a tejfölt, túrót, lekvárt már csak a tartósítók okozta allergia miatt is. Régi tartósítási módok is felélednek (pl.: szárítás, aszalás, savanyítás).

A tárgyak alapanyagában is egyre kelendőbb a természet kínálta lehetőség: a fabútorok, fajtékók, játszóterek, a gyapjú ágynemű egészségóvó szerepe.

Manapság azt is tapasztaljuk, hogy feléledt a népi gyógyászat és az etnobotanikához kapcsolódó természetgyógyászat. Egyre nyitják rendelőiket a „táltos iskolák”, a látók, na meg a boszorkányszövetségek. Feléledtek a különböző gyógyító specialisták (füves ember), ismert a gyógynövények közkedveltsége, a természetes gyógymódokat áruló üzletek, internetes oldalak. Visszatérnek az évszázados technikák (köpölyözés, piócázás, kenés, csontkovácsolás, homeopátia). Régi gyógyszerek reneszánszukat élik pl.: a só(lámpa), fokhagyma. Ismét alkalmazzák még klinikákon is a piócát vértisztításra, méhmérget reumára, szklerózis multiplexre, csontkukacot sebgyógyításra, fekélyre. Sőt a népi gyógyászat irracionális, „mágikus” módjaira is vannak recens adataim, például a ráolvasásra. Újból felfedezik a böjti étel a csiripiszli, búzacsira rák, régi nevén „fene” melegelőző, az almaecet egészség megőrző hatását.

Úgy gondolom a címben közölt témában való „hangos” gondolkodásom, a felsorolt példák is megerősítik: uniformizált világunkban van létjogosultsága annak, hogy a néphagyomány ma is hasznosítható elemeit alkalmazzuk. Annál is inkább, hiszen értelmünk, tudásunk gyarapszik, lelkünk is gazdagszik általuk. Ahogy Barsi Ernő mondta: „ami jó, azt előbb vagy utóbb, a Föld is kihányja.” Hiszem és remélem, hogy – előbb vagy utóbb – erre a sorsra jut népi tudásunk, erre a sorsra jutnak hagyományaink is.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Andrásfalvy Bertalan: A bukovinai székelők kultúrájáról. In: Népi Kultúra-Népi Társadalom. 1973.
- Balázs Livia - Lanczendorfer Zsuzsanna: Időtök. Népi időjárásjóslások gyermekeknek.
- Győr, 1993.
- Balázs Livia - Lanczendorfer Zsuzsanna: Ósdi Állatosdi. Győr, 1998.
- Gárdonyi József: Az élő Gárdonyi., Bp., 1934., 23.

- Herman Ottó: Erdők, rétek, nádasok. Válogatta és szerkesztette: Szepesi Attila. Bp., 1986.
- Illyés Gyula: Itt élned kell. Bp., 1976. 813-814.
- Kodály Zoltán: Visszatekintés. III Szerk.: Bónis Ferenc, Bp., 1989.
- Kokas Klára: „Szivárvány-úton” In: Hogyan tovább? 1997. 2. sz., 7.
- Kós Károly: Mihez kezdjünk a természetben? Bp., 1985.
- Kunt Ernő: Temetők népművészete. Bp., 1983.
- Lanczendorfer Zsuzsanna: Népi gyógyítás Ménfőn. In: Tanulmányok Ménfőcsanak történetéből. Győr, 1990. 108-116.
- Lanczendorfer Zsuzsanna: Víz a magyar népdalkincsben. In: Honismeret. 2018/5. 61-67.
- Magyar Néprajzi Lexikon. II. kötet, szerk: Ortutay Gyula, Budapest, 1979.
- Nagy Olga: Asszonyok könyve. Bp., 1988. 229.
- Oláh Andor: „Az idő a gazda mindenütt...” Népi természetismeret, időjósító megfigyelések és hiedelmek. Bp., 1986.
- Sütő András: Gyermekkorom tükörcserepei. Bp., 1982. 37.
- Szőcs Anna: Édesanyám rózsafája. Debrecen, 2023.
- Tarján Gábor: Fölnevelő hagyomány. Bp., 1995.
- Tarján Gábor: Mindennapi hagyomány. Bp., 1984.
- Timaffy László: Rábaköz és a Hanság. Győr, 1991.
- Timaffy László: Szigetköz. Bp., 1980.
- Vajkai Aurél: Népünk természetismerete. Bp., 1948.

Az alábbi írást, a szerző engedélyével, a Transtelex című romániai magyar nyelvű lapból vettük át. A rendszer, ami az írásból kiviláglik, nagyon ismerős a hazai viszonylatok közepette is. Egyszerre szomorú és felháborító.

Az pedig különösen fájdalmas, amikor egy sok évtizedes barát azt írja a határ túloldaláról, ide haza nekem: „...tudod, hogy számomra Magyarország már nem a régi, már nem tudom anyaországnak tekinteni (igaz, soha nem is szerettem ezt a kifejezést), de lassan már mostoha anyaországnak sem érzem.”

Mikor lesz már ennek vége?

(szerkesztő)

Az erdélyi magyar közművelődés napján egy dologról nem esett szó a díjzuhatag közepette: a köz művelésének minőségéről

Vig Emese



Az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület (EMKE) éves közgyűlése 2024. április 13-án

Fotó: Oláh Emese Facebook-oldala

Az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület (EMKE) díjaival kapcsolatban számos aggály merült fel suttogó kritika formájában az elmúlt években. Érdemes azonban hangosan kimondani ezeket, és érdemes elgondolkodni az egyesület működésén, a díjazási folyamat átláthatóságán. Az intézmény hitelességét és tekintélyét veszélyezteti az állandó maszatolás, és sokat elárul közéletünk állapotáról, hogy miközben az EMKE szemmel láthatóan leépül és távolodik az eredeti céljaitól, senki nem teszi ezt szóvá. Az éves közgyűlésen is világosan kirajzolódott a probléma: a díjátadó előtti megbeszélések nem a valós teljesítményelemzésről szóltak, nem reális mérleg készült az elmúlt évi működésről, hanem kipipálandó hosszabb-rövidebb beszédek szolgáltatták a körítést ahhoz, hogy a tisztújítást öt perc alatt lerendezzék. A címlapfotó ekkor készült: a teremben ülő emberek felének a kézfelemelésével lett újraválasztva Széman Péter az EMKE élére. Még a teljes összeomlás előtt fontos lenne átgondolni, hogyan lehetne kortárssá és hatékonyabbá tenni az egyik legfontosabb civil szervezetünket. Mit kellene tenni az átláthatóság és a szakmaiság növelése érdekében? Hogyan lehetne visszatéríteni az EMKE-t eredeti küldetéséhez, és tényleg az erdélyi magyar közösség szolgálatába állítani?

2023-ban az EMKE-díjak osztogatásakor egy olyan személynek is jutott a kitüntetésből, aki együttműködött a Securitatével. Meister Éva színésznőről van szó. Idén az EMKE elnökének, Széman Péternek a lányát, Tamás Csillát is kitüntették, és nem ő az egyetlen a családban, aki EMKE-díjjal büszkélkedhet. Az elnök felesége, Széman Rózsa két évvel ezelőtt, 2021-ben kapta meg az egyesület Vámszer Géza-díját.

Dáné Tibor Kálmán, a szervezet korábbi elnöke viszont visszautasította a díjat, azzal az indoklással, hogy az EMKE elmúlt tíz évében kialakított kultúrpolitikájával csak részben tud azonosulni, és Széman Péternek az elmúlt tíz évben kifejlesztett vezetési módszereivel nem ért egyet.

Arról, hogy az elmúlt években a teljes erdélyi közművelődést hálózatként működtető EMKE hogyan silányult el fokozatosan, és vált egy vidéki kultúrházhoz hasonlatossá, amelyet családi vállalkozásként kezelnek, sokat hallottam beszélgetni a közművelődési munkához értő embereket, azonban egyetlen egyszer sem merült föl annak a lehetősége senki részéről, hogy ezeket a súlyos problémákat a nyilvánosság előtt fölvesse. Hozzászoktunk ahhoz, hogy kivárjuk, amíg a nem megfelelő vezető kiöregszik, és önként távozik, ahelyett, hogy a gyenge teljesítményét szakszerűen, intézményes keretek között kérjük számon.

Vannak olyan intézményei az erdélyi magyar közösségnek, amelyek már nevükben hordozzák az esszenciájukat. Ha azt mondjuk, EMKE, mindenki tudja, hogy az erdélyi magyar kulturális identitás megőrzésének fellegetváráról van szó, az egyik legrégebbi civil szervezetünkről, amit 43 éves tetszhalálból támasztottak fel 1991-ben Dávid Gyuláék. Az 1885-ös alapítás emlékére lett aztán az újraélesztéskor április 12. a közművelődés napja, s a hozzá legközelebb eső szombaton tartják az EMKE éves közgyűlését, és az egyesület díjait is ekkor osztják ki.

Először 1992-ben kaptak EMKE-kitüntetést az erdélyi szellemi élet és közművelődés személyiségei, és annak ellenére, hogy ezeknek a díjaknak azóta sincs anyagi vonzatuk, óriási elismerést jelentett és jelent megkapni a kolozsvári szobrászművész, Venczel Árpád kissozobrát és a Venczel Attila által megtervezett oklevelet.

Amikor a 2023-as díjátadót követően a szerkesztőségünkbe eljuttatott dokumentumokból kiderült, hogy az EMKE egyik életműdíját a Securitatével együttműködő Meister Éva színésznő kapta, megpróbáltam utánajárni, hogyan is döntenek a nagy presztízsű díjak odaítéléséről.

A Meister-ügy: Trianon-versműsorokkal turnézó színésznő, akit Mátrai fedőnéven tart nyilván a CNSAS

Meister Éva nevét annak ellenére, hogy életműdíjjal jutalmazták, nem biztos, hogy sokan ismerik. A marosvásárhelyi színház egykori színésznője alig pár évi romániai pályafutás után 1987-ben „a romániai üldöztetés elől” – olvasható a Wikipédia-oldalán – Magyarországra menekült. „A szolnoki Szigligeti Színházban kezdett dolgozni, ahol férje dramaturg lett. Egy évad után, magyarsága miatt a liberális vezetés az utcára tette” – olvasható a szócikkben. Ilyen felvezető után már senkit sem lep meg, hogy Meister Éva „30 éve járja a magyar településeket Erdély-szerte és Magyarországon a nemzeti összetartozásról és Trianonról szóló műsoraival”. A szépen megszerkesztett történetben az egyetlen gond, hogy Meister már tíz évvel a kitelepedése előtt, 1977-ben aláírta az együttműködést a román titkosrendőrséggel, a Securitatével. Ennek értelmében a CNSAS, a titkosszolgálatok irattárát átvizsgáló bizottság kiállított egy igazoló okiratot, amely szerint egy megfigyelési dossziében a MÁTRAI fedőnévvel jelentő személy Meister Éva Zsuzsanna. A dokumentum mellé megkaptuk a színésznő kézzel írott nyilatkozatát is, amelyben kötelezettséget vállal, hogy „információs támogatást nyújt a szocialista rend védelmét szolgáló szerveknek”.

A CNSAS iratok birtokában még 2023-ban felhívtam az EMKE elnökét és néhány alelnökét, hogy kiderítsem, ki terjesztette fel Meister Évát a díjra. Széman Péternél kezdtem az érdeklődést, aki szerint minden szakterületnek megvan a maga bizottsága, ezekhez érkeznek be a javaslatok. Miután a bizottságok döntései megszületnek, az országos EMKE összesíti a jelöléseket, és kiküldi az alelnökségi tagoknak is a listát a jelöltek neveivel. Arról viszont, hogy Meister Éva hogyan került fel a listára, nem akart nyilatkozni. Szerinte a színésznőnek a diaszpórában kifejtett tevékenysége feljogosította a díjra, így teljesen mellékes, hogy időközben kiderült róla, hogy együttműködött a Securitatével. Arról sem akart nyilatkozni, kik a szakmai bizottságok / kuratóriumok tagjai, akik tulajdonképpen döntenek. Magyarázata szerint ezek a bizottságok titkosak, „azért, hogy ne lehessen rájuk nyomást gyakorolni.”

Serfőző Leventét, a dél-erdélyi régióért felelős alelnököt is megkerestem, lévén, hogy a művésznő Trianon-műsoraival előszeretettel látogatta a szórványt. Az EMKE-díjak odaítélésének átláthatóságát is szóba hoztam. „Úgy tudom, van egy szakmai grémium, amely elemzi a díjazásra beérkezett javaslatokat, majd a jelöltek közül kiválasztja azokat, akik felkerülnek a végleges listára. Hozzánk, alelnökökhöz, hozzám személy szerint már csak ez a lista jut el, és mindig jóváhagytam eddig, hisz nem az én feladatom, hogy megkérdőjelezzem a listán szereplő személyek szakmai teljesítményét, vagy életútjuknak más vonatkozásait. Eddig megbíztam azokban, akik kiválasztották, hogy kiket díjazzon az EMKE.”

Arra a kérdésre, hogy kik azok, akik kiválasztják tulajdonképpen a díjazottakat, nem tudott válaszolni.

Ábrám Zoltán marosvásárhelyi alelnökkel is elbeszélgettem, szerinte, bár teljes mértékben Meister Évát terheli a felelősség, rossz fényt vet az EMKE-re és az erdélyi magyar közösségre, hogy a díjazási rendszer sokszor átláthatatlan és követhetetlen. „Jobbá lehetne tenni” – ismerte el Ábrám, aki szerint már azt is felül kellene vizsgálni, hogy nincs-e túl sok színészi díj, illetve az is tisztázásra szorulna, hogy ezek szakmai díjak, avagy a közművelődési tevékenységért kapott díjak. „Én a saját kis körömben adok oklevelet, ahol felelni tudok a díjazottak erkölcsi és szakmai tartásáért” jelentette ki.

Meister Évával is leveleztem az ügyről, a kérdések és az arra kapott válasz a cikk végén található függelékben olvashatók. Lévén, hogy a csatolt bizonyító irat sem mozdította ki Meister Évát a tagadásból, nem részletezem itt a válaszát.

Egy évvel a Meister-ügy után Széman Péter lánya kap EMKE-díjat

A 2023-as eset rávilágított arra, hogy bőven volna tennivaló az EMKE-díjak átláthatóbbá tételéért az egyesületen belül. A mutyizás és a félhivatalos megoldások, az átláthatatlanság elsősorban azok számára fájdalmas, akik megérdemelten, tényleg egy életnyi kitartó közösségi munkáért kapták meg az elismerést.

Díjazásaink fontos rituálénak számítanak kisebbségi életünkben. Nem győzzük hallgatni ilyenkor a díszbeszédeket arról, hogy olyan pillanatok ezek, amelyek összekovácsolják és megerősítik az erdélyi magyar identitást. Azonban az arra érdemtelenek díjazása, az átláthatatlan kitüntetés-osztogatás elhomályosíthatja a valódi kiválóságot, és csökkenti a díjak presztízsét, valamint az értékítélet erejét a közösség számára, nem beszélve arról, hogy veszélyezteti az igazságos döntésbe vetett bizalmat.

Az a tény, hogy idén, két évvel az elnök feleségének, Széman Rózsának a díjazása után ismét felkerült a listára a Széman-család egyik tagja, annak a jele, hogy nem véletlen kisiklás vagy felületes döntés eredményeképp történik egyik-másik díj megkérdőjelezhető odaítélése, hanem az egyesület elnöke nem tud kellő távolságot tartani saját érdekeitől és kapcsolataitól annak érdekében, hogy biztosítsa a díjak objektív és igazságos megítélését. Az etikai kódexeknek arról az elvről, hogy az egyesület vezetője ne vegyen részt olyan döntésekben, amelyek közvetlenül érintik őt vagy közeli családtagjait, mert ez segít elkerülni a konfliktusokat és fenntartani az egyesület vezetőjének hitelességét, az EMKE-nél nem hallottak.

Ezúttal Tamás Csilla, Széman Péter lánya kapta meg a Szentgyörgyi István-díjat az Ampelopsis Versszínház vezetéséért. S ha már az egyesület elnöke nem tudott távolságot tartani, elvárható lett volna talán a jelölttől, hogy érezze, nem elfogadható, hogy családtagok olyan díjakat vegyenek át, amelyeket egy másik családtag által vezetett intézmény oszt ki. Az EMKE elnökének meg kellene őriznie a tárgyilagosságot és a függetlenséget. Ha egy családtag kap díjat, fennáll annak a veszélye, hogy az objektivitás és a tisztességesség megkérdőjeleződik, és ez súlyosan árt az egyesület hitelességének és integritásának.

Lehet, hogy Tamás Csilla is érezte, hogy a köszönetnyilvánításokon túl valamit mondania kell, mert Gáspárik Attilának [a Transtelexen megjelent publicisztikájára utalva](#), Facebook-oldalán az alábbiakat [fejtegette](#): „Pár nappal ezelőtt egy véleménycikkben arról írtak, hogy sok, kusza és átláthatatlan az a díjazási rendszer, ami jelenleg Erdélyben működik, s hogy ezek a »díjgyarak« nem tesznek jót senkinek. Volt igazsága a szerzőnek, nem tagadom, sőt egyetértek abban, hogy mindenkinek – díjazottnak és közösségnek egyaránt – jót tehetne, ha átláthatóbbak, a közösség számára is nyilvánvalóbbak lennének a díjazások kritériumai. (...) Egyetértek abban, hogy ne értéktelenítsük el a díjainkat urambátyám-módon kiadott kitüntetésekkel, de közben díjazzunk mégis, sokat, akár nagy csinnadrattával olyan »kicsi« embereket is, akiknek a munkája úgymond nem korszakos jelentőségű, de a saját közösségében mégiscsak alapnak, biztos támpontnak számít.”

Ezzel „a kisember” pozíciójának felvételével, akinek gyakorlatilag nincs sem ráhatása, sem beleszólása az EMKE-díjak kiosztásába, felkínált egy lehetséges magyarázatot mindazoknak, akik továbbra is szívesebben hisznek látszatérveléseknek, mintsem föltegyék a kényelmetlen kérdéseket, vagy az alapvető morális szabályokra hivatkozva szóvá tegyék, hogy nincs rendben az elnök lányának a díjazása még akkor sem, ha megérdemelné a díjat.

Erős intézményrendszerből családi vállalkozás?

Ugyanezen a 2024-es díjátadón kapott volna Dáné Tibor Kálmán is életműdíjat, amivel egy szinte 30 éves pályafutást ismert volna el az egyesület, hiszen Dáné az 1990-es évek elejétől volt az EMKE országos titkára, 2003-tól ügyvezető elnöke, 2008-tól 2013-ig elnöke, majd lemondása után, 2013-tól a Művelődés főszerkesztője 2021 júniusáig. 2013-ban politikai nyomás hatására távozott, mert a 2010-ben hatalomra kerülő második Orbán-kormány forrásmegvonással büntette az EMKE-t amiatt, hogy az előző kormányokkal is jó viszonyt ápolt az egyesület vezetősége. Így került 2013-ban először egy csonka mandátum erejéig Széman Péter az EMKE élére. Az addig szilágysági alelnökként működő Szémant éppen Dáné Tibor javaslatára szavazta meg a választmány, azonban elég rövid időn belül kiderült, hogy az az intézményi háló, amelynek kiépítésén az addigi három elnök, Dávid Gyula, Kötő József és Dáné Tibor Kálmán nagy erőbevetéssel dolgoztak, elkezdett leépülni, a nagy múltú közművelődési egyesület pedig átalakult, a nevével fémjelzett események jó része elsekélyesedett, az állandó ünneplések, a fesztivizmus kilúgozta a fajsúlyosabb programokat a kínálatból.

Mindeközben nem lehetett nem észrevenni, hogy Széman Péterrel nemcsak egy elnököt nyert az EMKE, hanem egy egész család érkezett a közművelődési intézménybe, olyannyira, hogy az elnök másik lánya, Széman Emese Rózsa tíz éve alkalmazottja is az egyesületnek. „Az elnöknek nem a saját családjá felé kell az EMKE-n keresztül lojálisnak lennie, hanem a magyar közösséghez, és azokhoz az intézményekhez, amelyek csatlakoztak az EMKE hálójához azért, hogy az erdélyi közművelődés épüljön” – részletezte nekem egy neve elhallgatását kérő interjúalanyom, aki szerint az EMKE ma már csak árnyéka annak a dinamikus, állandó építkezésben lévő, erőteljes intézménynek, ami a 2000-es évek elején volt.



Széman Péter
elnök
az EMKE éves
közgyűlésén
2024. ápr. 16-án

Fotó:
Oláh Emese
Facebook-oldala

Egy gyors honlapgörgetés is igazolja ezt: az információk elavultak, olyan szervezetek, és olyan emberek vannak feltüntetve rajta különböző társszervezetek elnökeként, akik már évek óta nem élnek. Egyed Péter, Essig József, Demény Attila, Haszmann Pál-Péter, Sylvester Lajos – mind olyanok, akik nem tegnap-tegnapelőtt hunytak el, nevük mégis ott van az EMKE honlapján.

Ugyanezt a leromlást, érdektelenséget sugározta a díjkiosztót megelőző közgyűlés. A külvilág számára az EMKE működésének egyetlen látható dimenziója a díjátadó, ahol díszbeszédnek hangzanak el, okleveleket osztanak. Ezt azonban megelőzi az EMKE éves közgyűlése, amelyen idén még az elnökségi tagok sem jelentek meg mindannyian, annak ellenére, hogy tisztújító közgyűlésként volt meghirdetve, ugyanis Szémannak lejárt a harmadik elnöki ciklusa. Kezdetben nem is volt szavazóképes az összegyűlt társaság, amit egy belső szabályzati kiskapuval úgy oldottak meg, hogy félóra múlva is meghirdették a tisztújítást, és akkor már létszámtól függetlenül lehetett kézfelemeléssel szavazni. És a jelenlévők egyhangúlag megszavazták, hogy Széman Péter a következő négy évben is elnökként vezesse az EMKE-t, olyan körülmények között, hogy 2025-ben lesz 140 éves az egyesület, és alkalom nyílt volna arra, hogy a szervezet tényleg mérlegeljen és megújuljon.

A kétórás közgyűlésen meghallgattam Széman tevékenységi beszámolóját is, amiből egyrészt kiderült, hogy az egyesület egyetlen stratégiája a magyar kormánytól és az RMDSZ-től érkező összegek elköltése. Nem volt nyoma egyetlen EU-s pályázatnak sem, illetve nem láttam azt, hogy az EMKE elnökének bármiféle víziója lenne a jelent vagy a jövőt illetően. Mert a teadélutánokhoz hasonlító tevékenységek, emlékezések és zászlólengetések nem elegendőek. Valós tartalom kell, korosztályokra lebontva. Az EMKE feladata a nagy projektek összefogása volna, a felnőttképzésbe való hatékony bekapcsolódás, úgy, ahogy ezt az előző elnökök elképzelték és elindították.

Az EMKE korszerű működése akkor valósulna meg, ha nemcsak a másodosztályú kulturális igények kielégítésére koncentrálna, hanem kiemelt figyelmet fordítana a felnőttképzés fontosságára is, lehetőséget biztosítva a közösség tagjai számára, hogy folyamatosan fejlesszék készségeiket és kompetenciáikat. Ezáltal nemcsak egyes emberek szakmai fejlődését segíthetné, hanem tényleg tenne valamit a közösség gazdasági és társadalmi előrehaladásáért, bebizonyítva, hogy nemcsak fesztivizmussal lehet egy intézmény közösségközpontú. Ennek eredményeként az EMKE egy modern és innovatív intézménnyé válhatna, egy olyan központtá, ami a folyamatos tanulóssal erősíti az erdélyi magyar identitást.

A beszámolóban nyoma sem volt sem ennek, sem annak, hogy bármiféle európai intézményekkel kapcsolatban állna az EMKE, hogy a magyarországi partnereken túl bekapcsolódott volna egy regionális és európai kulturális párbeszédbe, erősítve ezzel az erdélyi magyar közösség jelenlétét és hangját egy nagyobb közösségi térben.

Székely István, az RMDSZ társadalomszervezésért felelős alelnöke is végigülte a beszámolót, sőt fel is szólalt. Elmondta, alkalmazkodni kell a 21. századhoz. A korszerű működés egyik feltétele szerinte az, hogy az EMKE az új technológiai és társadalmi trendekhez igazodva működjön. Valóban. De amíg teljes érdektelenséggel és közönnyel nézzük már évek óta, ahogy az egyesület eljelenlétkelenedik és elszürkül, „családi vállalkozássá” degradálódik, addig, azt hiszem, cinikus a közösség kulturális és társadalmi igényeinek hatékony szolgálatáról értekezni. Innovációról és újításokról beszélünk, miközben egy valós teljesítményelemzés nélkül választ újra pár jelenlévő az intézmény élére egy erősen korosodó elnököt. Egy dinamikus és befolyásos európai civil szervezetről álmodozunk, miközben a realitás az, amit már az EMKE-díjak is jeleznek: összemossuk a kiválóságot a középserrel, az érdemest az érdemtelenel, átlépjük az egyéni és közösségi érdek közötti határvonalat, átláthatatlanok a döntések, a cél pedig a hatalom megtartása, nem az intézmény fejlesztése.

Függelék – Levelezés Meister Évával

Meister Évát levélben kerestem meg, csatoltam a CNSAS igazolását, és az alábbi kérdéseket intéztem hozzá:

1. Az EMKE-díj kapcsán a Transtelex birtokába került egy igazoló dokumentum, amelyet a Securitate Irattárát Átvilágító Tanács állított ki, amely szerint amíg ön a marosvásárhelyi színház alkalmazottja volt, együttműködött a Securitatéval, és Mátrai fedőnévvel jelentéseket írt kollégáiról, ismerőseiről. 30 év távlatából hogyan látja ezt a történetet?

2. Amikor tudomására jutott, hogy EMKE-díjra jelölték, nem érezte-e kötelességének tájékoztatni a közművelődési intézményt az egykori román politikai rendőrséggel való együttműködéséről?

3. Úgy ítéli meg, hogy az életműdíjat jogosan, megérdemelten vette át?

TRIANONI HARANGOK

Szerkesztette és előadja:
MEISTER ÉVA
színművésznő
Magyar Művészetért-díjas, a Magyar Kultúra Lovagja

A Trianoni harangok című előadás a trianoni békeparancs utáni magyar életérzésről, az egyén és a közösség tragédiájáról szól s a reményről, hogy a nemzet és a magyar Hazánk örökké él, s hogy voltunk, vagyunk és leszünk, az idők végezetéig, „még ha leszakad az Ég is!”

Elhangzanak:
Államférfiak trianonról, Sztrebka Erika (Szkítia zenekar), Meister Éva, Czegő Zoltán, Farkas Árpád, Reményik Sándor, Dsida Jenő, Áprily Lajos, Wass Albert, Sajó Sándor, Magyar Lajos, Szócs Géza, Hervay Gizella és Ady Endre művei, Bánfi Ferenc (Jászmagyarok együttes), Petrás János (Kárpátia zenekar) és Mártonffy Miklós dalok és népdalok.

Meister Éva
Trianoni
harangok című
előadásának
plakátja

Forrás:
Báthory István
Alapítvány
+ EMKE
Szilágysomlyó
és környéke /
Facebook

Meister Éva válaszát az alábbiakban módosítások nélkül közöljük:

„Tisztelt Vig Emese! A hozzám intézett kérdéseire és az ahhoz csatolt román nyelvű irat tartalmára az alábbiakban kívánok reagálni.

Soha, senkiről nem írtam jelentést a Securitate számára – ez még "30 év távlatából,, is teljesen egyértelmű. Annak tisztázását is csak a hitelesség kívánja meg, hogy az Ön által küldött dokumentumban az a szó, hogy együttműködés (cooperare vagy colaborare) nem szerepel, továbbá az sem, hogy én bárkiről, bármikor jelentéseket írtam volna.

Tekintettel arra, hogy nem működtem együtt az egykori román politikai titkosszolgálattal – noha erre különben engem is próbáltak rákényszeríteni –, nem volt miről tájékoztatnom az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesületet.

1987-ben, több mint 36 éve kellett szülőföldről férjemmel, Molnár H. Lajos betiltott erdélyi magyar íróval együtt elmenekülnöm, amiben döntő szerepe volt annak Ceaușescu-diktatúrát kiszolgáló román politikai terrorszervezetnek, melynek archívuma alapján készült az az irat, amelyre Ön hivatkozik. Eddigi művészi munkámat mindvégig a magyar nyelv, a magyar kultúra szolgálatának szenteltem és halálomig ezt kívánom tenni.

Megindító volt számomra, hogy szűkebb hazám, szülőföldem magyarsága, az erdélyi magyar közélet a legrangosabb díjjal értékelte eddigi életművet, amellyel rendszerint elismerését fejezi ki minden olyan alkotónak, aki – ahogyan azt az EMKE önmaga definiálja – a szakmájában, közéleti munkásságával, emberi magatartásával jelentős érdemeket szerzett és tenni tudott a szülőföldért, így járulva hozzá Erdély hírnevének öregbítéséhez. Nos, ennek fényében elmondható, hogy a rendkívül megtisztelő díj megérdemeltségéről nem az én tisztem volt dönten.

Kérem, hogy fenti válaszaimat szó szerint, bárminemű szerkesztés mellőzésével, eredetileg megfogalmazott kérdéseivel együtt szíveskedjék megjelentetni – a fentiek közzétételéhez kizárólag így járulok hozzá. Üdvözlettel, Meister Éva"

EGY ÍRÁS 2016-ból,
ajánlásként a 2024. június 9-i választások elé az állampolgároknak

Aktív állampolgár és demokratikus részvétel

A Magyar Népfőiskolai Társaság tevékenységében a megalakulása óta középpontban állt a felelős, közösségi polgár segítése, formálása. Igen intenzív nemzetközi programokban is részt vettünk a 2000-es évek elején és számos képzésre, jó gyakorlat gyűjtésre és elemzésre került sor, szinte országosan. Mégis a „mesterséget” folyamatosan gyakorolni kell - még inkább ha aránya és kihatása nem elég széleskörű a folyamatos helyzetváltozás, s az új generáció bekapcsolódása miatt. Néhány éve született egy áttekintés, ami megállapíthatta, hogy a magyar civil szervezetek rendelkeznek a megfelelő elkötelezettséggel és felkészültséggel a demokrácia felnőttkori tanulásának elősegítésében, de ez nem képes a szükséges mértékben kibontakozni.¹ Sommás, ugyanakkor helytállóan bizonyult megállapítás volt akkor, hogy az elmúlt több mint két évtized alatt a demokratikus állampolgár, vagy aktív állampolgár oktatás nem vált kiterjedt, intézményesült tevékenységgé a felnőttkori tanulás területén.

A magyar politológia klasszikus szerzőjének, Bibó Istvánnak „a szabadság kis körei” fogalmát idéztük fel akkor. Bibó evolúciós elmélete alapján a „szabadság kis köreiben” kezdődik a fejlődés, és utána tud kiterjedni a társadalom mind szélesebb köreire.

A magyar társadalom történetileg kialakult képessége szerint igen rugalmas ebben a visszahúzódásban és a kiterjedésben.

Noha a mai megjelenési formája mindenképpen regresszió, bámulatos állampolgári tapasztalatról és tudásról ad számot. Adott körülmények között a „szabadság kis köreibe” szorul vissza a hiteles társadalmi közszereplés határa. Azt mondhatjuk, mára szinte a privát szféra köreibe kényszerült vissza. Az informális és nem-formális tanulás felfogása alapján azonban nagyon fontos, hogy minden lehetséges módon támogassuk ezt a tevékenységet. Fontos az életben tartás, mivel újabb és újabb hullámokban majd megint lendületet vesz, hogy elinduljon hódító útjára a nyílt demokrácia építésében, erőteljes kiterjesztésében. Tehát a felnőttoktatás, vagy a népfőiskola erőfeszítése önmagában nem elég, a társadalmi viszonyoktól, az állam és társadalom partnerségétől függ. Ha megnézzük, Magyarországon jelentős demokrácia deficit mutatható ki. Ma már annyira beépültünk az európai intézményrendszerbe, hogy pld. az European Social Survey rendszeres elemzésein keresztül is nyitott könyv vagyunk.² Hogyan foglalhatjuk össze a 2013-as elemzés megállapításait?

A 15 éven felüli népesség válaszai alapján jelentős mértékű a demokrácia deficit Magyarországon. A legnagyobb deficit a szociális szempontok (jövedelemegyenlőtlenségek csökkentése, szegénység elleni küzdelem) területén mutatkozik. Tíz éves távlatra visszatekintve a magyar válaszolók a demokráciával és a kormányzattal is a 2002-es mérés során voltak a legelégedettebbek, míg a mélypont 2008-ban volt.



1 A demokratikus állampolgárság tanulása Magyar perspektíva és annak nemzetközi jelentősége MNT 2014/1.sz. és Európa a polgárokért Hogyan vehetünk részt aktívan Európa közös építésében? Mozaik magyar koordinálású projektekről TEMPUS, 2012

2 A magyar társadalom demokrácia képe 2013
MTA Társadalomtudományi Központ (European Social Survey, Magyarország)

A demokráciával való elégedettség nemzetközi összehasonlításban alacsonyabb szintű Magyarországon, mint ami az európai országok átlaga, és ez az elmúlt 10 évben mindig így volt. A demokráciával elsősorban az alsó-középosztálybeliek, a szakmunkás végzettségűek, a megyeszékhelyen élők és a szegények a nagyon elégedetlenek. A legelégedettebbek viszont a Budapesten élők, az értelmiségiek és a jómódúak.

Köztudott, hogy az EU évek óta foglalkozik a jogállamisággal és az alapvető jogokkal kapcsolatos uniós mechanizmus létrehozásával. Ennek az áll a hátterében, hogy a kibővített Unióban egyszerre csak kiderült, a közösség nem képes megvédeni a demokratikus intézményrendszert saját tagsági köreiből. Az európai válság és az EU gyengesége, valamint számos jelentősebb kihívás miatt igen lassan halad ez a munka. Mégis eredmény, hogy megszületett az Európai Parlament első jelentése, amelynek fontos jövőbeli üzenetei vannak.³ A demokráciáról, a jogállamiságról és az alapvető jogokról szóló európai jelentést harmonizált formátumban, ország specifikus ajánlásokkal kiegészítve nyújtják be, amiben a következőkre helyezik a hangsúlyt:

- a hatalmi ágak szétválasztása;
- az állam pártatlansága;
- a politikai döntések választásokat követő visszafordíthatósága;
- az intézményi fékek és egyensúlyok, amelyek biztosítják az állam pártatlanságának a megkérdőjelezhetetlenségét;
- az állam és az állami intézmények állandósága az alkotmány megváltoztathatatlanságára alapozva;
- a média szabadsága és pluralizmusa;
- a véleménynyilvánítás szabadsága és a gyülekezés szabadsága;
- a civil szféra és a civil párbeszédet szolgáló hatékony mechanizmusok előmozdítása;
- az aktív és passzív demokratikus részvételhez való jog a választásokon és a részvételi demokrácia;
- feddhetetlenség és korrupciótól való mentesség;
- átláthatóság és elszámoltathatóság;
- jogszerűség;
- jogbiztonság;
- hatáskörrel való visszaélés megelőzése;
- a törvény előtti egyenlőség és a megkülönböztetés mentesség;
- az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés: függetlenség és pártatlanság, tisztességes eljárás, alkotmánybíróság (adott esetben), független jogi hivatás;
- a jogállamisággal szembeni fő kihívások: korrupció, összeférhetetlenség, személyes adatok gyűjtése és megfigyelés;

Csupa aktuális kérdés Magyarországon. Megjegyzem az „országspecifikus” kifejezés azt jelenti, hogy az egyes országokra vonatkozó, eddig főként gazdasági és pénzügyi területen alkalmazott konkrét ajánlásokhoz hasonlóan (előírások) születnek majd a demokrácia és jogállamiság területén is ajánlások. Egyelőre szikrázó vita folyt az EP-ben, s ez várható, ha tagországi szintre kerül a vitafolyamat.

3 JELENTÉS a Bizottságnak szóló ajánlásokkal a demokráciával, a jogállamisággal és az alapvető jogokkal foglalkozó uniós mechanizmus létrehozásáról (2015/2254(INL) 2016 Brüsszel

Ugyancsak fontos könyv látott napvilágot ebben az évben tavasszal az Európa Tanács kiadásában a *Kompetenciák a demokratikus kultúráért*⁴ címmel. A lelke a kötetnek, hogy négy csoportban 20 kompetencia fejlesztését ajánlja. A négy csoport az alábbi:

1.Értékek

Az emberi méltóság és az emberi jogok megbecsülése, a kulturális sokféleség megbecsülése, a demokrácia, az igazságosság, a méltányosság, az egyenlőség és a jogállamiság megbecsülése

2.Attitűdök

Nyitottság a kulturális másságra más meggyőződésre, világnézetre és gyakorlatokra. Tiszteletadás. Felelősség. Civil gondolkodás. Én-hatékonyság. Tolerancia konfliktusos kétértelműség esetén

3.Készségek. Autonóm tanulási készségek, analitikus és kritikus gondolkodási készségek, a meghallgatás és megfigyelés készségei, az empátia, rugalmasság és alkalmazkodóképesség, együttműködési készség, konfliktusmegoldó készség és végül

4.A tudás és kritikai megértése

Tudás és kritikus megértés saját magunkról, a kommunikációról és nyelvről, és a világról

Ezek között számos olyan kompetencia található, amely nemcsak az aktív és demokratikus polgár képzése segítése terén cél, hanem általánosabb és állandó feladatot jelent ezeknek a képzése. Tehát a népfőiskolai szabad felnőttoktatás nem szorul a privát szférába a „szabadság kis körei”-vel, hanem aktívan és felelősen segíti a demokratikus kultúra kulcskompetenciáinak fejlesztését, mint például az autonóm tanulási készségek, vagy a tudás és kritikus megértés kompetenciáját.

Nem hiszem, hogy elég reménytelenül várni a társadalom és állam viszonyának jobbrafordulását. Feladat van bőven a különböző készségek fejlesztésében, ami által is javulnak majd a társadalmi viszonyok, miközben hirtelen kinyílnak majd a privát mezőbe zárt „szabadság kis körei” s beragyogják az egész társadalmat.

Szigeti Tóth János

PhD egyetemi docens

4 Competences for democratic culture - Living together as equals in culturally diverse democratic societies (2016)
The project to develop Competences for Democratic Culture
ISBN 978-92-871-8237-1
Council of Europe, March 2016

A MAGYAR NÉPFŐISKOLAI TÁRSASÁG PROGRAMJAI 2023-BAN

A népfőiskola elsősorban az állampolgár egyéni és közösségi művelődési szükségleteinek és érdekeinek a szolgálatában áll. ... természetüktől fogva alapvetően plurális szerveződést jelentenek ... kívánatosnak tartják a sokszínűséget a működésüket érintő szinte minden kérdésben.

Népfőiskolai kalauz (MNT, 1998.)

Azonosító adatok:

Képviselő: Bardócz-Tódor András

Székhely: 8282 Mindszentkál, Jókai u. 40.

Adószám: 19006365 1 42

Közhasznúsági fokozat: közhasznú szervezet

Nyilvántartásba vételi végzés száma, kelte: Pk.60105/1989/1, 1989.04.28

Közhasznúsági végzés száma, hatálya: 7.Pk.60.105/9, 1998.04.28

A szervezet céljának rövid leírása: az állampolgárok, közösségek ismeretszerzését, művelődését, képzését segíti iskolarendszeren kívül szervezett képzések formájában

Statisztikai szám: 19006365 9499 529 01

Hatósági Nyilvántartási Szám: 01-0597-04



Küldetés

A két háború közötti magyar népfőiskolai hagyományokra épülve 1988 júniusában alakult meg az MNT. Ma közhasznú társadalmi szervezetként működve munkájában jelentős szerepe van a felnőttkori kompetencia képzésnek és az alapkészség fejlesztés elméletének és gyakorlatának. Ez a munka azt szolgálja, hogy a felnőtt lakosság megbízható kulcskompetenciákkal rendelkezhesen az élet minden területén – legyen az a családi élet, a munkahely, a különböző egyéni, szakmai kihívások területe

Céljaink, feladataink

- A hátrányos helyzetű felnőttek felzárkóztatása a képzettség és műveltség területén
- A felnőttképzés és az élethosszig tartó tanulás népszerűsítése
- A népfőiskolai hálózat szakmai támogatása, érdekképviselők ellátása
- Nemzeti szintű szakpolitikai tevékenység
- részvétel nemzetközi fejlesztési projekteken és azok hazai hasznosításában

Az MNT 1992 óta rendes tagja az Európai Felnőttképzési Társaságnak, amely 1953-ban alakult meg Hollandiában. Jelenlegi székhelye Brüsszelben van és több kapcsolati irodát működtet. Az MNT egykori elnökét, Szigeti Tóth Jánost 1998-ban az EAEA elnökség tagjává választották és 2002-től három egymást követő időszakban töltötte be az EAEA elnöki tisztségét.

Az MNT képviselőjét a nemzetközi szervezetben dr. Németh Balázs látja el 2021 óta, akit egyúttal megválasztottak a szervezet elnökségébe is.

A közhasznú tevékenységhez kapcsolódó közfeladat, jogszabályhely: a szervezet által végzett tevékenység megfelel az 1997. évi CXI. és annak 2017-ben történt módosítása, a LXVII. tv. a kulturális javak védelméről és a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló törvényeknek.



Közhasznú tevékenység célcsoportja:

Fiatal felnőttek, nők, idősek, hátrányos szociális vagy kulturális közegben élők, romák, lakossági érdeklődők, művelődő csoportok, civil szervezetek, különféle szakemberek, települési önkormányzatok, népfőiskolák az országban.

Az MNT 2023-ban is kizárólag önkéntesekkel végezte a munkáját, fizetett alkalmazottja nem volt.

A közhasznú tevékenységből részesülők létszáma (MNT iroda adatai – a tagszervezetek tevékenységének adatait nem tartalmazza):

• hazai konferenciák/fórumok (MNT) résztvevői:	103 fő
• on-line képzések, programok	560 fő
• nemzetközi programok itthon (on-line):	6 fő
• nemzetközi programok külföldön:	5 fő
• konferencia külföldön:	3 fő
• FB látogatás	31,766 fő
• MNT lap elektronikus változat elérése, olvasottsága	6.300 fő

Az MNT szakmai programjain, eseményein, virtuális akcióin a résztvevők száma, valamint a FB-ot elérők és az MNT lapját olvasók száma összesen: 38.743 fő.

A népfőiskola FB-nak 658 regisztrált követője van.

Számokban kifejezve 6.025 fővel emelkedett meg az érdeklődő résztvevők száma 2022-höz képest – vagyis az MNT tevékenysége iránt aktívan érdeklődők száma 15% feletti emelkedést mutat.

Külön örömdetes jelenség, hogy az MNT FB -on közölt híreit, információit 4.017 fő osztotta meg az év folyamán, illetve vett részt aktívan a vélemény-nyilvánításban.

Szakmai tevékenységek 2023-ban

Az MNT 2023-ban is fejlesztette az online kapcsolatokat, illetve programjainak online hozzáférhetőségét. Korábban is meggyőződünk arról, hogy a mai életvitel kereteiben és az adott gazdasági körülmények között az emberek jobban elfogadják az elektronikus platformot, amivel biztosítható a részvételük az egyes programokban. A másik fontos kényszerítő erő az MNT számára, hogy áttérjen az elektronikus program és kapcsolatrendszerre: gazdasági helyzete, mert 2023-ban sem volt a tagdíjon kívül semmilyen bevétele, támogatása.

A SZAKMAI TEVÉKENYSÉG RÉSZLETEI

Az MNT közgyűlése és elnökségi ülések

A közgyűlésünk időpontja: 2022. január 27. (csütörtök) 17.00 – 19.00 óra között

A technikai eszköz: online, zoom program igénybevételével

Elnökségünk úgy döntött, hogy ismét az online térben találkozunk, szigorúan a közgyűlés szabályos és előírás-szerű lebonyolítására koncentrálva, külön szakmai előadás nélkül, az ez évi további tennivalóinkra összpontosítva. A résztvevők 28 szervezetet képviseltek a közgyűlésen.

Az MNT elnöksége rendszeresen ülésezett, találkozóit szintén on-line térben valósította meg, döntéshozatalairól emlékeztető készült. Időpontok: január 10. – április 17. – június 25. – szeptember 20. – december 7.

BESZÉLGETÉS A DIÓFÁK ALATT

„A közösség biztonságát nyújthat”

Mindszentkállya, 2023. június 24-25

Az ez évi találkozónkon többek javaslatára a közösségek létével, helyzetével, lehetséges szerepének megvitatásával foglalkoztunk, mert általános a vélekedés, hogy ma nagyon sok baj, probléma van e területen is. De megemlékeztünk a Magyar Népfőiskolai Társaság éppen 35 évvel ezelőtti alapításáról, és feltérképeztük a népfőiskolák mai magyarországi helyzetét, kiállítást rendeztünk az emlékházban a szervezet lapja megjelenésének 30 éves évfordulója alkalmából - és tisztelegtünk Szigeti Tóth János sírjánál, halálának (2019. június 25.) negyedik évfordulóján.

A diófák alatti beszélgetésünk tudatosan nem nagylétszámú tömegrendezvény volt most sem. Nem olyan, ahol megbújva az előtte ülő háta mögött, arctalanná válik a résztvevő, és ahol csak néhány előadó szónokol, aki beszéde után gyorsan távozik.

Erdély, Felvidék és a Délvidék is képviseltette magát a résztvevők körében, akik valamennyien igen aktívak voltak a diskurzusban.

Pezsgő és a véleményüket nyíltan felvállaló, szókimondó beszélgetések voltak a találkozón, aminek kialakulását előadóink is nagyban segítették: Jeszenszky Géza, Németh Balázs, Farkas Éva, Dáné Tibor Kálmán – emberi, szakmai hitelességük és mondanivalójuk komoly útravalót adtak a résztvevőknek.

Csak néhány gondolatot kiragadva az előadásokból:

- „Az állampolgári tudatosságra és felelősségérzetre nevelés fontos összetevője a külpolitikai tájékozottság, ismerni, mi jelenlegi helyünk a világban, hogyan vélekedik rólunk a külvilág. Az elmúlt 150 év magyar történelme súlyos megrázkódtatásaiban meghatározó szerepe volt a külpolitikának, a magyar társadalom külpolitikai tájékoztatatlanságának és az ebből eredő rossz helyzetértékeléseknek, döntéseknek. Ma – számomra úgy tűnik – e tekintetben a korábbiaknál is rosszabbul állunk. Az írott sajtó eltűnőben, és ezzel megszűnt a külvilágról való rendszeres értesülés. A közmédia félretájékoztat, hamis képet nyújt a társadalom számára. Mi az, amit állampolgáraink jelentős része nem, vagy tévesen érzékel, mik azok a fenyegető, külső veszélyek, amelyekkel szembe kell néznünk? (Jeszenszky Géza)

- „A magasabb képzettség az egyik legjobb eszköz a szegénység kockázatának csökkentésére is. A szegénység komplex probléma, amely több tényezőre vezethető vissza, de az egyik legfőbb kiváltó oka az alacsony iskolai végzettség, ezáltal a foglalkoztathatóság és foglalkoztatottság alacsony szintje. Fontos tisztázni, hogy a szegénység nemcsak jövedelmi szegénységet, hanem a társadalmi javakból történő teljes kirekesztődést is jelent” (Farkas Éva).

- „Politikai tőkét viszont nem hídverésből, hanem ékverésből lehetett kovácsolni az elmúlt harminc évben Magyarországon és általában a volt kommunista rendszer országai-ban. Sajnos nem a Bibó István vagy az Sz.Tóth János gondolkodású hídemberek alakíthatták a térség társadalmait, mert akkor ma közelebb lehetnének a demokratikus világhoz és virágozhatna a népfőiskola intézménye is.”(Dáné Tibor Kálmán)

A találkozón csaknem 70 fő vett részt, illetve kapcsolódott be a beszélgetésbe.

ONLINE NÉPFŐISKOLA (ON) 2023

Kilenc alkalommal szerveztük meg az online népfőiskola sokszínű programjait, amelyek külön-külön is nagyon értékesek voltak: a témák, az előadók, az érdeklődő résztvevők teremtették meg ezt az értéket.

Együtt látva a teljes programot, az érték mellett egy olyan minőség tükröződik, amely méltó az MNT minden eddigi tevékenységéhez.

• **január 12. A képzettség szerepe a mindennapi életben. Előadó Dr. Farkas Éva PhD,** felnőttképzési szakember: a képzettség és az egyéni életutak jól ismert és kevésbé elterjedt összefüggéseit tárta fel az előadó, hogyan befolyásolja a képzettségi- képesség szint az egészségi állapotot, a társadalmi jólétet, az életkörülmények alakulását, a hátránykompenzációt és a mindennapi életben való boldogulásunkat.

• **február 9. TÚLÉLÉSI STRATÉGIÁK A NÉPI KULTÚRÁBAN. Előadó: Dr. Lanczen-dorfer Zsuzsanna.**

Az online előadás során a hallgatóság betekintést nyerhetett a magyar paraszti kultúra fizikai és lelki túlélési lehetőségeibe, a régi közösségek védő szerepébe. Megismerhették a népköltészet azon alkotásait, amelyek átsegíthetnek krízis helyzeteken és lelki traumákon (népdal, keserves, népballada, népmese). Az előadó rávilágított arra is, hogy a népköltészeti alkotások használatával hogyan tudjuk segíteni még napjainkban is a reményvesztett embereket (meseterápia, zeneterápia.) Ismertette azokat a régi paraszti kultúrában fellelhető cselekvéseket, szokásokat, technikákat, tabukat, amelyek megóvtak a rossz döntésektől (pl. öngyilkosság), deviáns magatartásoktól.

• **március 16. A boldogság a kertben terem. Előadó Paxián Erik.**

A csillagászati tavasz beköszöntének közeledtével időszerűnek láttuk a kerti munkákkal foglalkozó program megszervezését, melyben a permakultúráról, a öko- és biokertészetről, a növénytársításokról, de a vetésforgóról, valamint a komposztálás fortélyairól is hallottunk egy „természetbarát kertész” saját tapasztalatainak megismerésével.

• **április 13. „BESZÉLGETŐ, VIGASZTALÓ ÉS SZOLIDÁRIS EGYHÁZ”. Előadó: Dr. Fabiny Tamás evangélikus püspök.**

A szónak és a beszélgetésnek teremtő és gyógyító hatása lehet. A bibliai kinyilatkoztatás kezdettől fogva arról tanúskodik, hogy a világot szavával megteremtő Isten kommunikál, szóba áll az emberrel. Szükség van a mindenkor emmausi tanítványok kétséget és félelmet egymással megosztó beszélgetésére, de szükség van arra is, hogy igehirdetéseink a szó legnemesebb értelmében „beszélgetések” legyenek. Ne az emberek feje fölött elszálló kinyilatkoztatások, hanem egyfajta párbeszéd a hallgatókkal. Az egyházkormányzásban, az ökumenében és a társadalmi kapcsolatok terén egyaránt sokat elérhetünk, ha van bennünk bátorság és alázat egy-egy őszinte beszélgetésre.

• **május 11. MI FÁN TEREM A KULTURÁLIS IDENTITÁS. Előadó: Stefano Bottoni.**

Olasz és egyben magyar történész. Két nyelv, két ország, két gondolkodásmód között ingázik. Átvitt értelemben és pár éve szó szerint is, így olykor meglepő nézőpontból vizsgálja a XX. század eseményeit, életútjait. Vele beszélgettünk az évad utolsó Online Népfőiskoláján.

• **Szeptember 21. MŰVÉSZET A TÁJBAN. Előadó: Dr. Almási Balázs tájépítész.**

Az igényeknek megfelelően az embert mélyen befolyásoló és alakító művészetet is felvettük az online népfőiskola tematikáinak sorába.

Első alkalomra egy különleges, de egyúttal nagyon fontos témát választottunk: a tájépitészetet.

Rangos szakértő vállalkozott arra, hogy beszéljen nekünk az ember és a táj kapcsolatáról, a természetnek az ember által történő formálásáról, hogy miképpen használhatja ki az ember a rendelkezésére álló teret úgy, hogy megtalálja és megtartsa a fenntartás és fenntarthatóság egyensúlyát.

• **október 12. A BOLDOGSÁG A KERTBEN TEREM – KOMPOSZTÁLÁS.** Előadó: **Nagy Andrea.**

Az őszi beköszöntével együtt megérkezett a diólevelek égetésének időszaka, ezért időszerűnek láttuk a kerti munkákkal foglalkozó sorozatunk következő, őszi előadásának megszervezését, melyben kiemelten fogunk beszélni a komposztálás fortélyairól.

- Mindezekről rengeteget lehet olvasni az interneten is, ám az előadást és a kérdésekre adott válaszokat hallgatva egyszerűen, de átfogóan megismerhettük a [Galgamenti Népfőiskola](#) tolmácsolásában a komposztálás fortélyait.

• **november 9. TESTI, LELKI ÉS SZELLEMI EGYSÉG A JÓL-LÉTÉRT.** Előadó: **Katona Zoltán életmód tanácsadó.**

Manapság különösen fontos témáról fogunk beszélgetni: az egészséges, tudatos életmódról - amire ha odafigyelünk, sok mindenben átsegíthetjük magunkat, egymást. Arra kerestük a választ, hogy az egészség mennyire rejlik a testi, mentális és szociális egységben, illetve a spiritualitásban és teljes jóllétben, nem csupán a betegség hiányában.

• **december 7. KARÁCSONYRA, A SZERETET ÜNNEPÉRE KÉSZÜLŐDVE.** Előadó: **Dr. Beer Miklós.**

Karácsony ünnepére készülődve nyugalmazott váci megyéspüspökünk osztotta meg velünk a gondolatait a világról, a kereszténységről, a közéletéről az emberi kapcsolatokról, a hit titkairól, az isteni gondviselésről és a szeretetről.

2023-ban is két száma jelent meg a **Művelődés – Népfőiskola – Társadalom** című lapunknak, elektronikus változatban.

Terjesztése e-mailen és a FB-on közzé téve történt meg.

Tartalmában igazodott az MNT eseményeihez is, így a Diófák alatti beszélgetés előadásait is közölte, illetve az írások foglalkoztak a művelődés, műveltség, a népfőiskolák hazai kérdéseivel, problémáival. Nemzetközi kitekintései pedig figyelemmel kísérték az EAEA aktuális tevékenységét, szakmai állásfoglalásait és a különböző európai szakmai kutatások eredményeit. Megtartottuk az MNT egykori elnökének, a lap alapítójának tiszteletére a Szigeti Tóth János rovatot, ahol az adott lapszám tematikájához illeszkedő írásaiból közöltünk tanulmányokat.

A két lapszám tartalma:



2023/1

- „A közösség biztonságot nyújthat”
- Zsákcúcs magyar külpolitika
- Beszéljünk nyíltan a közösségek létét befolyásoló tényezőkről, napjaink műveltségi, képzettségi kérdéseiről
- „A magyar műveltség jövőjének esélyei a magyarság esélyei”
- „Ma a magyarság esélyein gondolkodva...”
- Kiiratkozunk a civilizált, művelt világból!
- Balázs Ferenc díjat kapott a romániai KALOT munkatársa, Feres Ildikó
- FELNÖTT TANULÁS ÉS A ZÖLD ÁTMENET



2023/2

- 110 éve született Benda Kálmán
- Van, ami feladhatatlan
- Kell-e nekünk ma népfőiskola?
- Cedefop országadatlap Magyarország
- A törvény indoklása
- Mi indokolja a törvény létrejöttét?
- „Mintha örök időktől fogva itt lett volna”
- A Tájépítészeti Nívódíjas kert bemutatása
- 2023-at az Európai Bizottság a Készségek Európai Évének nyilvánította
- Félidőhöz érkezett a készségek európai éve

Mindszentkál, 2024. február 1.

összeállította:

Mihályfi Márta

„ADD MAGAD” – Idén 35 éves a Budapest-környéki Népfőiskolai Szövetség

Honnan jöttünk? Mik vagyunk? Hová megyünk?



Egyesületünk 1989 áprilisában alakult meg a Szentendrei-szigeten, a Pócsmegyerhez tartozó Surányban. A vakító tavaszi napsütésben, kétnapos eszmecsere után, egy maroknyi ember kimondta a népfőiskolai egyesületünk megalakításának szükségességét. Hitték is, nem is, hiszen alig ismerték egymást, hogy ebből egy életképes szövetség lesz, valamint akkor még a népfőiskolákat sem ismerhették.

Az elszántság azonban mindenkiben benne volt, hogy tegyenek a társadalmi némaság ellen, amely évtizedekig bénította a falu közéletét, a helyi cselekvést. A legfőbb gondot az okozta, hogyan lehet ismét hiteles emberi közösségeket szervezni, mi lehet az összetartó erő, amely leülteti egymás mellé az embereket, közös összefogásra ösztönöz a falu fejlődéséért.

A népfőiskolák felismerték történelmi szerepüket a helyi nyilvánosság és demokrácia fejlesztésében. Szövetségünk, igyekezett szellemi, szervezési - módszertani eszközökkel segíteni az akkor bontakozó Pest megyei népfőiskola mozgalmat, ahol egyszerre voltunk tanítók és tanulók. Alapelvünk, hogy minden helyi népfőiskola önálló, képzési programjait a helyi kisebb- nagyobb közösség saját igénye szerint szervezi. A szövetség egyenrangú tagok értékalapú közössége.

35 éves létünk folyamatossága jó példája a belső elkötelezettségből fakadó civil cselekvésnek, az értékelvű közösségépítésnek.

A népfőiskolai gondolatokat, tapasztalatokat átadjuk határon túl élő barátainknak, magyar nemzettársainknak.

Az itt közölt jó gyakorlatok, mint például

- módszertani falukutatás 1991.
- népfőiskolai képzési, tanulóköri programok 2005-től
- páter Kerkai, a KALOT alapítója emlékére szervezett zarándokút 2019.

- európai felnőttképzési nemzetközi projektmunkában, együttműködésekben való részvételünk a 2020-as években, amely egyúttal a megújulásunk egyik lehetséges útja is.

- számos kiváló ötletet, gondolatot, tapasztalatot hordoznak és segítséget nyújthatnak mindazoknak, akik a szelíd vidékfejlesztésben, a műveltség gyarapításában, a helyi cselekvésben társaink voltak az elmúlt 35 évben és lesznek is a jövőben.

Örömmel tölt el, hogy ilyen hosszú ideig fenn tudott maradni ez a szövetség, hogy a jó ügy érdekében végzett munka nem lesz semmivé, nem tűnik el nyomtalanul, mint annyi más, kevésbé értékes jelenség a rendszerváltás óta.

Nagy Júlia

Elnök

Szentendre, 2024.01.12.

www.bknsz.hu

Gódor András

A DÁNYI NÉPFŐISKOLA 35 ÉVE

(részlet az évfordulóra megjelent kiadványból)

SÁROSPATAK „MINDENEK” KEZDETE

Sárospatakra, a magyar népfőiskolai mozgalom egyik fellegvárába nem egyedülként mentem

Dányból, hanem Dóczi Andrással, Kovács Jánossal és a feleségekkel „karöltve”.

A változások szeleként tudatosan kerestem azokat az alkalmakat ahol a tisztánlátást, a társadalmi kérdésekben való biztosabb eligazodást megtalálom.

Sárospatak erre jó alkalomnak kínálkozott.

A sárospataki országos méretekben hirdetett, de náluk ez rendszeressé váló kurzusok (két évenként, mint a biennálé szó is mutatja) témája ekkor a népfőiskola volt. Ebben a mozgalomban a sárospataki kollégium élenjáró volt, mert vezetője a református teológia professzora szinte Phónix madárként újraéledve, idős kora ellenére, a láng újraéledését szította.

Ez az ember Újszászi Kálmán volt.

Mit akart a népfőiskola Magyarországon a két világháború között, és mi volt ez az újra-éledés,

azt ott és akkor tudtam meg azoktól, akik az 1930-as években ezt a munkát elkezdték. Újszászi Kálmán (így szólították „bácsi”) egy törekeny ember már, idős, de kisugárzása szinte kézzelfogható volt. Ő vezette be azt a fogalmat, amit a Magyar Népfőiskolai Társaság a mai napig zászlaján hord, amikor meghívja tagjait a „diófák alá”, mint Kálmán bácsi, aki akkor és ott kertjének diófái alá egy jó hangulatú társalgásra invitálta azokat, akik a népfőiskolai mozgalom élharcosai voltak, vagy erre jelentkeztek.

ÚJ NÉV: SEBESTYÉN NÉPFŐISKOLA

2010 után kellett döntenie a szervezeti kereteket illetően, ugyanis az új helyzet új mód-szereket és eszközöket kívánt.

Elhatároztuk, hogy formális szervezetté válunk, új nevet adunk „mozgalmunknak” és új célokat is kitűzünk az eddigiek mellé.

A név választása Sebestyénre esett. Sebestyén népfőiskola (kisbetűvel, mert nem szerttünk volna túlozni és azt érzékeltetni, hogy itt oktatási értelemben vett főiskoláról van szó). Az elnevezéshez viszont ragaszkodtunk (népfőiskola) ami nem jelentett többet mintsem mutatni a folytonosságot az eddigi ideológiánkkal

Több szót ez nem is érdemel, legfeljebb a kívülről állóknak még annyit, hogy Sebestyén egy, a dányiak által ismert hős, sőt vértanú, aki az életét a községért feláldozta a tatárjárás idején.

Végül adminisztratív okok miatt, többszöri sikertelen próbálkozás után mégsem vált a csoportunk bírósági bejegyzés által formális szervezetté. Nem nagyon bántuk ezt, hogy miért, azt már az előbb kifejtettük.

Volt társadalmi háttere is a változtatási szándéknak. Ez a megváltozott társadalmi környezettel magyarázható, ami számunkra azt jelentette, hogy az önkormányzattal való kapcsolat kevésbé volt személyes. Ami a helyi társadalomban bekövetkezett változást

összességében jellemezte, nem volt számunkra hátrányos, így szinte zavartalanul folytathattuk munkánknak.

3.1 BEVÁLT GYAKORLATI ALAPOKON SZÜLETTEK AZ ÚJ CÉLOK

Céljainkat hat pontban fogalmaztuk meg, az alábbiak szerint:

- első és legfontosabb, hogy úgy dolgozzunk, hogy abban a hazafiság (nemzettudat) és az egyéni öntudat is erősödjön;
- másodikként a keresztény magatartás és az ember számára fontos alapértékek ne sérüljenek;
- harmadik, hogy körültekintően keressük helyünket a világban, helyesen ítéljük meg a globális környezet ránk gyakorolt hatását és annak megfelelően erősödjünk vele vagy utasítsuk el;
- kapcsoljuk azt be a regionális környezetbe, tehát legyünk nyitottak (ez volt a negyedikként megfogalmazott célunk);
- az ötödik pontban konkrétan szoltunk a helyi teendőkről, mint pl. a zárandoklatok szervezése, környezetvédelem, szövetkezés stb.;
- a hatodik pont, hogy ismét erősítjük a kapcsolatok rendszerét, mind helyben, mind a távolabbi régiókban hasonló ideológiával működő szervezetekkel és kiemelten a BK-NSZ-szel.

Sebestyén nevének választása (Sebestyén Sebestyén formában van közszájon), szimbolikus is abban az értelemben, hogy a dányiak között hősként tisztelt, 13-ik századbeli elődünk, véráldozatával bizonyította a községhez való hűségét, a hűségre ma is nagy szükség van

Digitális információs útvonal az uniós támogatásokhoz



Egy új online eszköz lehetővé teszi a felnőttoktatási és oktatási szervezetek és szolgáltatók számára, hogy megtalálják az igényeiknek megfelelő és a szervezetek működési kapacitásának megfelelő uniós projektfinanszírozási eszközöket. Az eszközt az Erasmus+ által finanszírozott Path2EU4AE kisléptékű partnerség keretében fejlesztették ki, amelyet a CONEDU koordinált, és az EAEA, az Auxilium és a maribori felnőttoktatási központ partnerségében valósított meg.

A Path2EU4AE célja, hogy lehetővé tegye a felnőttoktatási és -képzési (ALE) szervezetek uniós finanszírozási lehetőségekhez való hozzáférését, és elősegíti a felnőttoktatók és a projektszemélyzet professzionalizálódását ebben a szektorban. A projekt az ALE szektor megfigyelésén és megállapításain alapul, miszerint viszonylag sok szervezet különböző okok miatt nem vesz részt uniós projektekben, bár ez segíthetné őket az innovációban és a programfejlesztésben. Másrészt, különösen ebben az ágazatban hiányzik a strukturális pénzügyi támogatás, ami nagyon vonzóvá teszi az uniós finanszírozási eszközöket.

Alacsony a tájékozottság az EU-s támogatási lehetőségekről az ágazatban

Annak ellenére, hogy az Európai Bizottság és a nemzeti ügynökségek intenzíven népszerűsítették az uniós finanszírozási eszközöket, a projekt részeként az európai ALE szervezetek körében végzett felmérés kimutatta, hogy az ágazatban még mindig alacsony a tudatosság több kulcsfontosságú kezdeményezésről:

Míg az Erasmus+ programot a legtöbb ALE-szervezet ismerte, az ágazathoz és célkitűzéseikhez kapcsolódó egyéb programok, mint például a CERV (Citizens, Equality, Rights and Values), a Kreatív Európa, az EU4Health és a LIFE program, sokkal kevésbé voltak ismertek: a válaszadók több mint 50%-a azt mondta, hogy egyáltalán nem ismeri a CERV-t, a Kreatív Európát és a LIFE-et.

Az EU Egészségügyi Programjára vonatkozó adat még magasabb volt: 10 válaszadóból 6 nem ismerte a programot.

A Horizon Europe és az AMIF program valamivel ismertebb volt, több mint 30%-uk soha nem hallott a Horizont Európáról, és több mint 40%-uk soha nem hallott az AMIF-ről.

A Path2EU4AE gyors és egyszerű hozzáférést biztosít az információkhoz

A Path2EU4AE eszköz gyorsan és egyszerűen használható: Az online kérdőívben az ALE szervezetek önértékelést végezhetnek működési kapacitásukról és finanszírozási igényükről. Ezután automatizált visszajelzést kapnak a szervezetek jogosultságáról, és tippeket kapnak az uniós finanszírozási szakértőktől.

A kérdőív teljesen anonim, és az eredményeket nem tárolják a gyorsítótárban, és nem adják át harmadik félnek.

Dolgozik ALE projekteken, vagy a jövőben szeretné ezt csinálni? Ha igen, nagyon örülünk, ha visszajelzést kapnánk a Path2EU4AE eszközről ezen a felmérésen keresztül. Annak ellenére, hogy a Path2EU4AE projektünk a végéhez közeledik, célunk a felhasználói élmény továbbfejlesztése, hogy minél több ALE szervezet profitálhasson belőle, és hozzájárulhassunk az ALE projekteken való részvétel és minőség javításához.

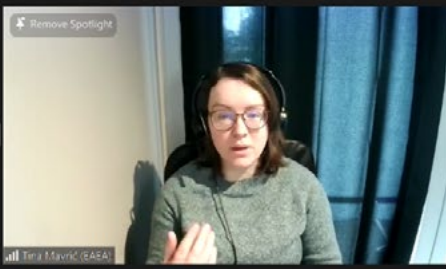
Megosztás és tanulás a nemzeti kezdeményezésekből a készségfejlesztési utakért

About Partner UP

Specific objectives

- Engage in peer learning with the other partners about what works well in their contexts/countries.
- Analysis of existing and missing cooperation mechanisms and stakeholders.
- Enable meetings between relevant stakeholders and agree on cooperations.
- Develop implementation plans for further stakeholder engagement and cooperation.
- Share experiences and outcomes of the project at the national level, in Europe, with relevant institutions and organizations.





Tina Mavric (GARA)

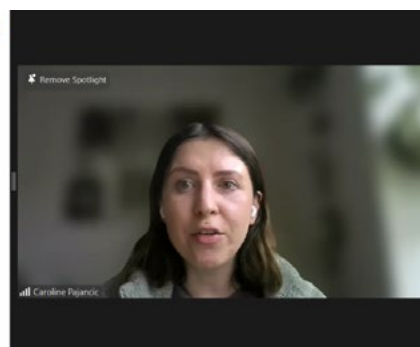
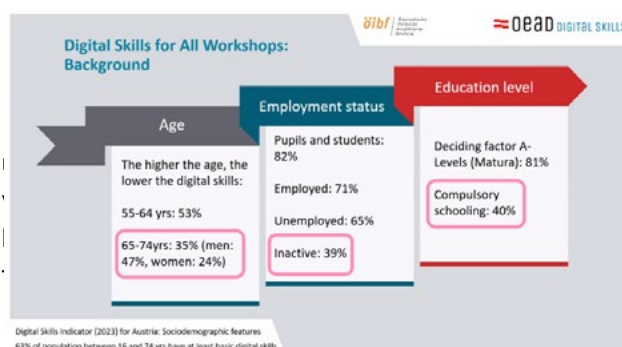
A Partner UP projekt 2024. február 27-én fejlesztői csoportot szervezett az érdekelt felek közötti együttműködés és bizalomépítés fokozására az Upskilling Pathways (Képzésfejlesztési utak) ajánlás megvalósítása érdekében. Az online találkozó célja, hogy a résztvevőknek teret biztosítson a készségfejlesztési kezdeményezéseik megosztására, megkönynyítse a társaktól való tanulást, és potenciálisan összefüggéseket teremtsen.

Kihívások és lehetőségek az Upskilling Pathwaysben (Képzésfejlesztési utakban) – A Partner UP és a Upskilling Pathways Forum eredményei

A találkozó kezdeteként az Európai Felnőttoktatási Szövetség (EAEA) áttekintést adott a projekt céljáról, a közelmúltban elért eredményekről, valamint az Upskilling Pathways ajánlás általános keretéről. Tina Mavrič kiemelte azokat a jelenlegi kihívásokat, amelyekkel sok felnőtt európai szembesül, mint például az olyan alapvető készségek megküzdése, mint az olvasás, írás, matematika és a digitális eszközök. Ez volt az oka a készségfejlesztési utak ajánlásának elfogadásának. Bemutatták a Partner UP által végzett érdekelt felek elemzésének eredményeit is, amelyek feltárták a konkrét stratégiák hiányát, az érintettek eltérő definícióit, összetett irányítási rendszereket és koordinációs kihívásokat. Ezek az eredmények meghatározzák a fejlesztési csoportok prioritásait, beleértve az együttműködés erősítését, a koherens politikák kialakítását és a részvétel növelését. Meghatározták a legfontosabb vitaterületeket, mint például a meglévő együttműködési lehetőségeket, a legjobb gyakorlatokat, a kiaknázatlan erőforrásokat, az együttműködés és a finanszírozás kihívásait, valamint a lehetséges megoldásokat. Gina Ebner, az EAEA főtitkára részt vett a Cedefop által szervezett Upskilling Pathways Fórumon, hogy tanuljon a készségfejlesztési pályákkal foglalkozó más szervezetektől, és megerősítse az érdekelt felek elemzésének megállapításait. Megosztotta a fórumon elhangzott főbb megállapításokat, köztük Franciaország és Olaszország országjelentéseinek eredményeit. A kulcsfontosságú kihívások közé tartozott a tájékoztatás, a finanszírozási problémák, a hozzáférhetőség és a koordinációs nehézségek a politika végrehajtásában és irányításában.

Nemzeti kezdeményezések a készségfejlesztési utakért

A találkozó fő részében három szervezet mutatta be a fejlesztési és átképzési törekvéseit. A Digital Skills Initiative Austria bemutatta országszerte 3500 ingyenes digitális készségek műhelyét, ezzel is növelve a tudatosságot és javítva a technológiai jártasságot. Bemutatták azon terveiket is, hogy még több műhelyt és további moduláris kurzusokat szerveznek, hogy a résztvevők gyakorolhassák képességeiket. A Welfare for All, egy közösségi szociális szolgáltató szervezet Nigériában, megosztotta a formális, informális és nem formális eljárásokon keresztül továbbképzési és átképzési stratégiákat, hangsúlyozva a munkavállalók és a munkaadók kölcsönös előnyeit. Előadásuk a különböző ágazatok gyakorlati példáira, valamint a fennmaradó kihívásokra és finanszírozási lehetőségekre összpontosított. Az ukrán City Institute Lviv szemlélteti elkötelezettségét a nem formális könyvtári oktatás iránt, megcélózva a hátrányos helyzetű csoportokat, valamint elősegítve a közösségi integrációt és a készségek elsajátítását. Az olyan innovatív gyakorlatokon keresztül, mint például a felnőttoktatási központok létrehozása és a felnőttoktatási központok hálózatának létrehozása, erőfeszítéseik alátámasztják az oktatás átalakító erejét az egyének és a közösségek megerősítésében. A találkozó azzal zárult, hogy a résztvevők felfigyeltek a megvitatott kihívások és megoldások közötti összefüggésekre és hasonlóságokra. Tájékoztató platformként szolgált a társaktól való tanuláshoz és az innovatív megközelítések megosztásához, ihletet keltve további együttműködésekhez és az érdekelt felek részvételéhez a jövőbeni készségfejlesztési kezdeményezésekben.



AZ EAEA KÖZGYŰLÉSE 2024-ben



MEGHÍVÓ

A következő közgyűlésre, a Grundtvig-díjátadó ünnepségre és az éves konferenciára 2024. június 11-12-én kerül sor.

Kérjük, jegyezze meg a dátumot, és csatlakozzon hozzánk Helsinkiben, Finnországban. Ebben az évben a fő témánk a felnőttkori tanulás és oktatás ereje lesz: az életek, a közösségek és a társadalom átalakítása.

Finn tagunk, a KVS, a Finn Lifelong Learning Foundation lesz a házigazdánk ebben az évben, egyúttal megszervezzük az ICAE-vel, a Nemzetközi Felnőttképzési Tanáccsal közösen éves szakmai konferenciánkat.

A regisztrációs űrlapot ezen a linken érheti el. Ha pedig többet szeretne megtudni a programról és a konferencia részleteiről, kérjük látogassa meg weboldalunkat ezen a linken keresztül:

<https://eaea.org/events/2024-06/>



Magyar Népfőiskolai Társaság

8282 Mindszentkál, Jókai u. 40.

Tel.: 06 (20) 610 05 06

www.nepfoiskola.hu

marta@nepfoiskola.hu